

Bachelorproef

ChatGPT in de les Nederlands

Sarah Van Mol

THOMAS
MORE

Promotor: I. Cornelis

2024 - 2025

Dankwoord

Dit onderzoek zou niet mogelijk geweest zijn zonder de steun, begeleiding en inspiratie van enkele bijzondere mensen, aan wie ik dan ook mijn oprechte dank wil betuigen.

Allereerst wil ik Joke Simons en Ilse Cornelis bedanken voor hun deskundige begeleiding, waardevolle feedback en voortdurende aanmoediging gedurende het hele traject. Hun inzichten en adviezen hebben een grote bijdrage geleverd aan de kwaliteit van dit werk en hebben mij steeds gemotiveerd om het beste uit mezelf te halen.

Daarnaast wil ik de mentoren Nederlands van de Sint-Martinusscholen, eerste graad Herk-de-Stad en de leerkrachten Nederlands van Campus Max, Tessenderlo bedanken. Hun bereidheid om hun expertise en praktijkervaring met mij te delen, heeft mij geholpen om mijn onderzoek vanuit verschillende perspectieven te benaderen en te verrijken. Hun medewerking en feedback waren van onschatbare waarde.

Tot slot, dank aan iedereen die, op welke manier dan ook, heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van deze bachelorproef.

Samenvatting

Deze bachelorproef onderzoekt de inzet van ChatGPT in het secundair onderwijs, specifiek binnen de lessen Nederlands. Artificiële intelligentie (AI) speelt een steeds grotere rol in onze samenleving en biedt diverse mogelijkheden voor gepersonaliseerd leren en ondersteuning bij taalvaardigheid. In deze bachelorproef wordt AI gedefinieerd (zie 1.1) en de impact ervan op de samenleving geanalyseerd (zie 1.2). AI wordt breed toegepast in verschillende sectoren, waaronder gezondheidszorg en onderwijs. Dit biedt kansen en uitdagingen, zoals ethische vraagstukken en de invloed op werkgelegenheid.

In de literatuurstudie wordt dieper ingegaan op ChatGPT als specifieke AI-toepassing (zie 2.1), de rol ervan in de samenleving (zie 2.2) en de toepassing binnen het onderwijs, met een bijzondere focus op het vak Nederlands (zie 2.3). ChatGPT ondersteunt leerkrachten bij lesvoorbereiding, het geven van gerichte feedback en het differentiëren van instructie. Voor leerlingen biedt ChatGPT voordelen bij schrijfopdrachten, tekstanalyses en gepersonaliseerde leerroutes. Toch zijn er risico's, zoals het gevaar van plagiaat en afhankelijkheid. Het gebruik van ChatGPT vereist een bewuste en kritische inzet van alle gebruikers, dus zowel leerlingen als leerkrachten.

De literatuurstudie behandelt verder effectieve strategieën voor de implementatie van ChatGPT in het onderwijs (zie 2.3), zoals het gebruik van schrijfkaders en effectieve promptconstructie (zie 2.3.4). Daarnaast wordt het belang van digitale geletterdheid en ethiek bij het gebruik van AI benadrukt (zie 2.3.5). Leerkrachten moeten worden ondersteund bij het kritisch evalueren en begeleiden van leerlingen in het gebruik van ChatGPT, om zo de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen.

Tot slot werd een praktijkgerichte handleiding ontwikkeld op basis van de literatuur, stage-ervaringen (zie 4.1) en feedback van leerkrachten uit het werkveld (zie 4.2). Deze handleiding bundelt concrete toepassingen, prompts en lesideeën waarmee leerkrachten in de eerste graad secundair onderwijs doelgericht met ChatGPT aan de slag kunnen. De positieve reacties uit het werkveld tonen aan dat ChatGPT een meerwaarde kan betekenen in de klas, op voorwaarde dat het gebruik ervan kritisch begeleid wordt en goed ingebed is in de didactische aanpak.

Inhoudsopgave

DANKWOORD	
SAMENVATTING	
INLEIDING	
1 AI	1
1.1 Een omschrijving van AI	1
1.2 De rol van AI in de samenleving	2
2 CHATGPT	3
2.1 Een omschrijving van ChatGPT	3
2.2 De rol van ChatGPT in de samenleving	4
2.3 ChatGPT toepassen in de klas	4
2.3.1 Algemene toepassingen	6
2.3.2 Toepassingen in de les Nederlands	6
2.3.2.1 De mogelijkheden van ChatGPT in de les Nederlands	6
2.3.2.2 De meerwaarde van ChatGPT in de les Nederlands	7
2.3.2.3 De valkuilen van ChatGPT in de les Nederlands	7
2.3.2.4 Toekomstige ontwikkelingen en kansen	8
2.3.3 Effectieve promptconstructie en -gebruik	8
2.3.4 Schrijfkaders en ChatGPT - hulp bij schrijfp opdrachten	9
2.3.5 Digitale geletterdheid en ethiek bij AI-gebruik	10
BESLUIT	12
3 METHODOLOGIE	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Doelgroep	13
3.3 Instrumenten	13
3.4 Werkwijze	14
4 BESCHRIJVING VAN HET PRODUCT	16
4.1 De ontwikkeling van het product	16

4.1.1	Het vertrekpunt	16
4.1.2	Van brainstorm naar structuur.....	17
4.1.3	Opbouw van de handleiding.....	18
4.1.4	Vormgeving van de handleiding	19
4.1.5	Voorleggen aan het werkveld.....	19
4.2	De toetsing van het product	20
4.2.1	Het profiel van de respondenten	20
4.2.2	Het gebruik van ChatGPT	20
4.2.3	Beoordeling van het taalgebruik en de vormgeving van de handleiding.....	21
4.2.4	Inhoudelijke sterktes en verbeterpunten	21
4.2.5	Open feedback en opmerkingen.....	23
4.2.6	Samenvatting van de feedback.....	24
	Besluit	25
	ALGEMEEN BESLUIT	26
	BRONNEN	27
	BIJLAGEN	28
I.	Handleiding.....	28
II.	Feedbackformulier	51

Tabellijst

Tabel 1: De belangrijkste vragen uit het feedbackformulier	14
Tabel 2: Overzicht geteste toepassingen tijdens stage	16
Tabel 3: Informatie uit de vier informatiebronnen	17
Tabel 4: Feedback en bespreking	24

Figuurlijst

Figuur 1: Brainstorm handleiding	18
Figuur 2: De hoofdstukken uit de handleiding (p. 3).....	18
Figuur 3: Hoofdstuk 1 handleiding (p. 5)	19
Figuur 4: Sterkst beoordeelde hoofdstukken	22
Figuur 5: Hoofdstukken met de grootste verbeterpotentie.....	22
Figuur 6: Meest leerzame hoofdstukken.....	23

Inleiding

Deze bachelorproef onderzoekt hoe ChatGPT kan worden ingezet in de eerste graad van het secundair onderwijs, specifiek binnen de lessen Nederlands. Artificiële intelligentie (AI) heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen en beïnvloedt tal van sectoren, waaronder het onderwijs. De implementatie van AI-tools zoals ChatGPT biedt zowel voordelen als uitdagingen voor het onderwijs en roept belangrijke vragen op over de effectieve en verantwoorde integratie binnen het vak Nederlands.

Leerkrachten in het secundair onderwijs worden geconfronteerd met uitdagingen zoals het begeleiden van schrijfp opdrachten, het bieden van gedifferentieerde instructie en het efficiënt beoordelen van prestaties. ChatGPT kan een waardevolle aanvulling zijn door ondersteuning te bieden bij (creatieve) schrijfp opdrachten en het verfijnen van taalvaardigheden. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor het personaliseren van leertrajecten en het aanreiken van gerichte feedback, wat aansluit bij de behoefte aan differentiatie in de klas. Tegelijkertijd is het essentieel dat deze technologie op een pedagogisch verantwoorde manier wordt geïntegreerd en dat leerkrachten voldoende ondersteuning krijgen bij de implementatie. Er wordt in deze bachelorproef ingezoomd op vragen zoals: "Wat zijn de mogelijkheden van ChatGPT in de les Nederlands?", "Op welke manier kan ChatGPT ingezet worden?" en "Welke richtlijnen zijn nodig voor een verantwoorde implementatie in de klas?"

Deze bachelorproef biedt een overzicht van relevante literatuur en praktijkvoorbeelden en formuleert aanbevelingen voor de integratie van ChatGPT in de lespraktijk. Door de mogelijkheden en beperkingen in kaart te brengen, kan er een verantwoorde implementatie plaatsvinden die zowel het leerproces van leerlingen verrijkt, als de rol van de leerkracht ondersteunt.

1 AI

In dit hoofdstuk verkennen we wat artificiële intelligentie (AI) inhoudt, hoe het functioneert (zie 1.1) en welke impact het heeft op onze samenleving (zie 1.2).

1.1 Een omschrijving van AI

Artificiële Intelligentie, of AI, is een technologie die ontworpen is om menselijke intelligentie na te bootsen en taken uit te voeren die normaal gesproken door mensen worden gedaan. Volgens Scheire (2023) is AI een nieuwe vorm van software die uitblinkt in patroonherkenning. Dit omvat onder andere spraakherkenning, gezichtsherkenning en het analyseren van gedragspatronen. AI wordt daarnaast toegepast in sectoren zoals medische beeldvorming, geautomatiseerde klantenservice en zelfs autonome voertuigen.

Een belangrijk onderdeel van AI is machine learning waarbij systemen binnen dit domein leren van data zonder expliciet geprogrammeerd te zijn (Scheire, 2023). Deze systemen kunnen zichzelf aanpassen door regels en connecties te verfijnen op basis van data. Deep learning, een geavanceerde vorm van machine learning, maakt gebruik van neurale netwerken met meerdere lagen. Deze netwerken zijn ontworpen om complexe verbanden te begrijpen en worden gebruikt in toepassingen zoals spraakassistenten en taalmodellen.

AI is al wijdverspreid in het dagelijks leven (Basten, 2023). Zo wordt het gebruikt in GPS-systemen om routes te optimaliseren, in virtuele assistenten zoals Siri en Alexa om vragen te beantwoorden en in streamingdiensten zoals Netflix om aanbevelingen te doen. Ook in de gezondheidszorg en financiële sector speelt AI een cruciale rol, bijvoorbeeld bij medische diagnoses en risicobeoordeling. Cornelis en Kelly (2024) benadrukken dat AI-technologieën, zoals ChatGPT, de manier waarop leerlingen schrijfp opdrachten benaderen fundamenteel veranderen door ondersteuning te bieden bij de planning en uitvoering van schrijfprocessen.

Naast ChatGPT zijn er tal van andere AI-tools die in verschillende domeinen worden ingezet. Voorbeelden hiervan zijn DALL-E, een AI-tool voor het genereren van afbeeldingen en Grammarly, een AI-gedreven taalhulpmiddel dat grammatica en stijl verbetert. Ook spraakassistenten zoals Google Assistant en Siri maken gebruik van AI om gebruikersvragen te begrijpen en te beantwoorden. Bovendien worden AI-technologieën

zoals sentimentanalyse en data-analyse steeds vaker gebruikt in marketing, gezondheidszorg en rechtshandhaving (Basten, 2023; Wulgaert, 2024).

1.2 De rol van AI in de samenleving

De impact van AI op de samenleving is enorm. AI biedt de mogelijkheid om routinematige en contextloze taken te automatiseren (Buijsman, 2020). Hierdoor kunnen mensen zich richten op complexere en creatievere werkzaamheden. Voorbeelden hiervan zijn toepassingen in de gezondheidszorg, zoals het stellen van diagnoses en het verbeteren van behandelplannen en in het onderwijs, waar AI gepersonaliseerde leertrajecten mogelijk maakt.

De Europese Unie ziet AI als een belangrijke pijler voor economische groei en innovatie. Het Europees Parlement heeft in 2023 de AI Act aangenomen, een wetgevend kader dat risico's beheert en innovatie stimuleert (European Parliament, 2020). Vlaanderen heeft AI eveneens omarmd met het Vlaams Actieplan Artificiële Intelligentie. Dit initiatief, dat jaarlijks miljoenen euro's investeert, richt zich op onderzoek, ethiek en onderwijs (EWI Vlaanderen, 2019).

Hoewel de voordelen van AI talrijk zijn, brengt het ook uitdagingen met zich mee. Volgens Buijsman (2020) kunnen automatisering en AI leiden tot veranderingen in werkgelegenheid. Beroepen die afhankelijk zijn van menselijk contact en begrip, zoals verpleegkundigen, leerkrachten en radiologen, blijven echter onvervangbaar. Deze beroepen vereisen empathie, creativiteit en probleemoplossende vaardigheden die AI nog niet kan evenaren. Rykaert (2023) wijst erop dat AI, ondanks de efficiëntievoordelen, kritisch gebruik vereist, vooral in educatieve contexten waarin schrijfvaardigheid centraal staat.

Daarnaast zijn er ethische vraagstukken rondom AI, zoals de gevaren van gezichtsherkenningstechnologie en discriminerende algoritmes (Buijsman, 2020). Deze risico's benadrukken het belang van regelgeving en toezicht om negatieve gevolgen te minimaliseren en voordelen te maximaliseren.

Generatieve AI, zoals beschreven door Basten (2023), biedt interessante mogelijkheden. Deze technologie kan nieuwe content creëren, zoals teksten, muziek en visuele ontwerpen. Dit opent deuren naar innovatie in sectoren zoals onderwijs en media. Tegelijkertijd roept het vragen op over de rol van de mens in creatieve processen en de authenticiteit van gegenereerde output. Cornelis en Kelly (2024) stellen dat AI-tools zoals

ChatGPT vooral effectief zijn wanneer leerlingen begeleid worden in het kritisch beoordelen van de gegenereerde inhoud.

Kortom, AI is een technologie met een enorme potentie om de samenleving te transformeren. Door zorgvuldig te balanceren tussen technologische vooruitgang en ethische verantwoordelijkheid, kan AI een drijvende kracht worden achter een duurzame en inclusieve toekomst. Het is aan beleidsmakers, bedrijven en burgers om deze transitie op een verantwoorde manier te begeleiden.

Voor het vervolg van deze bachelorproef zal de focus voornamelijk liggen op ChatGPT, omdat dit een veelgebruikte en toegankelijke tool is, vooral in het onderwijs. Hierbij wordt uitgegaan van de gratis versie van ChatGPT, die door leerlingen en leerkrachten breed ingezet wordt vanwege de lage drempel en de eenvoudige toegankelijkheid.

2 ChatGPT

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op wat ChatGPT precies is (zie 2.1), welke rol het speelt in de samenleving (zie 2.2) en hoe het toegepast kan worden in het onderwijs, met een bijzondere focus op het vak Nederlands (zie 2.3).

2.1 Een omschrijving van ChatGPT

Een bekend voorbeeld van een AI-toepassing is ChatGPT. Volgens Scheire (2023) maakt ChatGPT gebruik van een 'next word predictor', waarmee het woorden in een logische volgorde plaatst op basis van de context. Dit maakt het mogelijk om teksten te genereren, vragen te beantwoorden en creatieve ideeën te ontwikkelen. Hoewel de mogelijkheden indrukwekkend zijn, benadrukt Scheire (2023) dat AI-systemen zoals ChatGPT hulpmiddelen zijn die menselijke eindredactie nodig hebben om effectief en verantwoord te worden ingezet. Cornelis en Kelly (2024) voegen toe dat ChatGPT leerlingen kan ondersteunen bij verschillende fasen van het schrijfproces, zoals het structureren van teksten en het ontwikkelen van ideeën.

ChatGPT is een geavanceerd taalmodel dat ontwikkeld is door OpenAI en gebaseerd is op de Generative Pre-trained Transformer (GPT)-architectuur. ChatGPT is een 'next word predictor', waarbij het model voorspelt welk woord logisch volgt op een reeks voorgaande woorden. Dit maakt het mogelijk om coherente teksten te genereren, vragen te beantwoorden en creatieve content te creëren (Scheire, 2023). Basten (2023) vult aan dat ChatGPT, dankzij machine learning en deep learning, enorme

hoeveelheden tekstdata verwerkt om taalpatronen te herkennen en daarop te anticiperen. Hierdoor is ChatGPT in staat om complexe teksten te formuleren en gesprekken te voeren die natuurlijk aanvoelen. ChatGPT is slechts een hulpmiddel, een menselijke eindredactie is vereist om effectief en verantwoord gebruikt te worden (Scheire, 2023).

2.2 De rol van ChatGPT in de samenleving

ChatGPT speelt een steeds grotere rol in de samenleving. Het wordt ingezet in diverse sectoren zoals klantenservice, contentcreatie en zelfs juridische ondersteuning (Casteleyn, 2024). In de media helpt ChatGPT bijvoorbeeld bij het schrijven van nieuwsartikelen en het genereren van creatieve content. In het bedrijfsleven wordt het gebruikt voor het opstellen van rapporten en het automatiseren van klantencommunicatie. Buijsman (2020) stelt dat AI-systemen zoals ChatGPT routinematige taken overnemen, waardoor mensen zich kunnen richten op complexere werkzaamheden die menselijke creativiteit en inzicht vereisen.

Hoewel ChatGPT veel voordelen biedt, zijn er ook zorgen. Volgens Basten (2023) is ChatGPT beperkt in zijn creativiteit en kritisch denkvermogen. Het model baseert zich op bestaande data, wat kan leiden tot vooringenomenheid en het verspreiden van onjuiste informatie. Bovendien is er bezorgdheid over privacy en de ethische implicaties van AI-gebruik European Parliament (2020). Scheire (2023) benadrukt dat ChatGPT gezien moet worden als een hardwerkende maar wisselvallige redacteur, waarbij eindredactie door mensen noodzakelijk blijft.

2.3 ChatGPT toepassen in de klas

Het onderwijs biedt talrijke mogelijkheden voor het gebruik van ChatGPT. Voor leerkrachten biedt ChatGPT een krachtig hulpmiddel om tijd te besparen en de leskwaliteit te verbeteren. Docenten kunnen ChatGPT gebruiken om snel lesplannen, opdrachten en toetsen te genereren, waardoor zij meer tijd overhouden voor persoonlijke begeleiding van leerlingen. Bovendien kan ChatGPT worden ingezet voor het ontwikkelen van gedifferentieerd lesmateriaal dat is afgestemd op verschillende niveaus binnen de klas. Leerkrachten kunnen het model ook gebruiken voor brainstormsessies, het opstellen van feedback en het creëren van inspirerende lesideeën. Door ChatGPT in te zetten als assistent bij administratieve en creatieve taken, kan de focus meer komen te liggen op interactie en begeleiding (Wulgaert, 2024).

Daarnaast kunnen leerkrachten ChatGPT inzetten om interactieve lessen te ontwerpen waarin leerlingen actief deelnemen aan het leerproces. Zo

kan ChatGPT bijvoorbeeld fungeren als een virtuele gesprekspartner in klassikale debatten of als een hulpmiddel bij het ontwerpen van complexe projectopdrachten. Het model kan ook helpen bij het opstellen van voorbeeldantwoorden voor toetsvragen en het creëren van lesmateriaal dat aansluit bij de actualiteit, waardoor lessen relevanter en boeiender worden (Basten, 2023).

Voor leerlingen biedt ChatGPT talloze mogelijkheden om hun leerproces te ondersteunen en te verrijken. Basten (2023) benadrukt dat leerlingen ChatGPT kunnen gebruiken om teksten samen te vatten, vragen te stellen over moeilijke leerstof en inspiratie op te doen voor schrijfopdrachten. Cornelis en Kelly (2024) adviseren om schrijfkaders te gebruiken in combinatie met ChatGPT om leerlingen te helpen bij het structureren van hun teksten. Schrijfkaders kunnen bestaan uit zinstarters, signaalwoorden of leidende vragen die structuur bieden en leerlingen helpen om hun schrijfopdracht systematisch aan te pakken.

Daarnaast kan ChatGPT hen helpen bij het oefenen van grammatica, spelling en stijl door directe feedback te geven. Wulgaert (2024) legt de nadruk op het gebruik van ChatGPT als sparringpartner bij het voorbereiden van presentaties of het ontwikkelen van argumenten voor debatten. Door ChatGPT bewust en verantwoord te gebruiken, ontwikkelen leerlingen niet alleen hun taalvaardigheden (Basten, 2023), maar ook hun kritische denkvermogen en probleemoplossende vaardigheden (Wulgaert, 2024). Leerlingen hebben ook baat bij het inzetten van ChatGPT als hulpmiddel voor het verbeteren van de tekststructuur en de academische toon in hun schrijfopdrachten (Rykaert, 2023).

ChatGPT kan leerlingen ook helpen bij zelfstandig leren door hen te begeleiden bij onderzoekopdrachten of het genereren van ideeën voor projecten. Het model kan gepersonaliseerde leersuggesties bieden op basis van de vragen en input van de leerling, waardoor zij meer autonomie ervaren in hun leerproces. Daarnaast kan ChatGPT bijdragen aan samenwerking tussen leerlingen door groepsopdrachten te ondersteunen, waarin de AI als hulpmiddel dient voor brainstormen, informatie verzamelen en het structureren van presentaties (Casteleyn, 2024). Het is daarbij essentieel dat leerkrachten duidelijke richtlijnen bieden over het ethisch en verantwoord gebruik van AI, zoals aanbevolen door Cornelis en Kelly (2024).

2.3.1 Algemene toepassingen

ChatGPT kan algemeen in het onderwijs worden ingezet voor:

- Het samenvatten van teksten en studie-inhoud (Casteleyn, 2024).
- Het genereren van oefenvragen en quizzen (Wulgaert, 2024).
- Brainstormsessies om creatieve ideeën te ontwikkelen (Basten, 2023).
- Het bieden van gerichte feedback op schrijfoopdrachten (Basten, 2023).

2.3.2 Toepassingen in de les Nederlands

In het vak Nederlands kan ChatGPT bijdragen aan de ontwikkeling van taalvaardigheid en creatief schrijven.

2.3.2.1 *De mogelijkheden van ChatGPT in de les Nederlands*

ChatGPT kan leerlingen ondersteunen bij creatieve schrijfoopdrachten, zoals verhalen en gedichten. ChatGPT kan leerlingen inspireren door ideeën te genereren, suggesties te geven voor verhaallijnen of stijlfiguren, en structuurhulp te bieden bij het opstellen van hun teksten. Hierdoor krijgen leerlingen toegang tot een breed scala aan creatieve invalshoeken die hen helpen om hun eigen schrijfstijl te ontwikkelen (Basten, 2023). Cornelis en Kelly (2024) benadrukken het belang van goed ontworpen prompts om leerlingen effectief te begeleiden in creatieve schrijfprocessen.

ChatGPT ondersteunt leerlingen bij het analyseren van literaire werken door kritische vragen te formuleren over plot, personages en thema's, samenvattingen te maken en diepere inzichten in thema's en motieven aan te reiken. Deze ondersteuning draagt bij aan een beter begrip van literaire structuren en interpretaties (Schiepers et al, 2022).

ChatGPT biedt leerlingen snelle en gerichte feedback om hun grammatica, taalgebruik, woordkeuze, zinsstructuur en opbouw te verbeteren. Dankzij deze directe ondersteuning en specifieke feedback kunnen leerlingen doelgericht werken aan hun schrijfvaardigheid en bewuster omgaan met taalregels (Basten, 2023).

Voor leerkrachten biedt ChatGPT de mogelijkheid om op maat gemaakte oefeningen te creëren die aansluiten bij de interesses en het niveau van de leerlingen. Leerkrachten kunnen ChatGPT inzetten voor het ontwikkelen van interactieve schrijfoopdrachten en het genereren van

voorbeeldantwoorden voor schrijfp opdrachten, wat bijdraagt aan een meer gepersonaliseerd en effectief leerproces (Wulgaert, 2024).

2.3.2.2 De meerwaarde van ChatGPT in de les Nederlands

De inzet van ChatGPT kan de motivatie van leerlingen verhogen door directe feedback te bieden en creatieve schrijfp opdrachten toegankelijker te maken (Basten, 2023). Het model kan variatie in schrijfstijl en woordkeuze suggereren, wat bijdraagt aan de ontwikkeling van een persoonlijke schrijfstijl. Bovendien biedt ChatGPT de mogelijkheid om gepersonaliseerde leerroutes te creëren, waardoor leerlingen op hun eigen tempo kunnen leren (Wulgaert, 2024). ChatGPT kan leerlingen helpen bij het vinden van een academische toon en een logische opbouw in schrijfp opdrachten (Rykaart, 2023).

Leerkrachten kunnen ChatGPT inzetten om leerlingen te begeleiden bij het ontwikkelen van hun schrijfstijl. Door gebruik te maken van gerichte feedback en suggesties kunnen leerlingen hun schrijfvaardigheden verbeteren en leren hoe zij effectief kunnen communiceren in verschillende contexten (Schiepers et al., 2022).

2.3.2.3 De valkuilen van ChatGPT in de les Nederlands

Ondanks de meerwaarde zijn er ook valkuilen bij het gebruik van ChatGPT. Zo kan overmatig gebruik leiden tot afhankelijkheid, waardoor leerlingen minder zelf nadenken en hun eigen creativiteit niet ontwikkelen (Basten, 2023). Daarnaast bestaat het risico op plagiaat wanneer leerlingen ChatGPT gebruiken om volledige opdrachten te genereren zonder eigen inbreng. Volgens Wulgaert (2024) is het belangrijk dat leerkrachten duidelijke richtlijnen geven over het gebruik van ChatGPT en inzetten op bewustwording van academische integriteit.

Leerkrachten dienen zich bewust te zijn van de beperkingen van ChatGPT en leerlingen actief te begeleiden in het kritisch evalueren van de gegenereerde informatie. Leerkrachten worden geadviseerd om expliciete instructies te geven over hoe ChatGPT als hulpmiddel kan worden gebruikt, bijvoorbeeld door leerlingen te leren hoe ze gegenereerde teksten kunnen analyseren op consistentie, relevantie en correctheid (Wulgaert, 2024). Daarnaast kunnen leerkrachten opdrachten ontwerpen waarbij reflectie en persoonlijke inbreng centraal staan, zoals het laten schrijven van een eigen tekst met ChatGPT als inspiratiebron in plaats van als eindproduct (Wulgaert, 2024).

Cornelis en Kelly (2024) raden aan om leerlingen bewust te maken van de gevaren van plagiaat en hen te leren hoe ze AI verantwoord kunnen

inzetten. Dit kan worden aangepakt door het integreren van lessen over digitale geletterdheid en academische integriteit in het curriculum, zoals aanbevolen door Basten (2023). Verder kunnen leerkrachten gebruikmaken van plagiaatdetectiesoftware en AI-detectietools om het bewustzijn rondom eerlijk werk te vergroten (Wulgaert, 2024).

Een andere effectieve strategie is het hanteren van formatieve evaluatiemethoden, waarbij leerlingen tijdens het leerproces feedback krijgen op hoe ze ChatGPT gebruiken. Dit helpt leerlingen om bewuster keuzes te maken en verantwoordelijkheid te nemen voor hun leerproces (Basten, 2023).

Kortom, ChatGPT biedt veel mogelijkheden in het onderwijs, zeker in het vak Nederlands, maar vereist een doordachte en verantwoordelijke integratie. Door duidelijke richtlijnen te hanteren, leerlingen bewust te maken van ethische aspecten en hen actief te begeleiden bij kritisch denken, kunnen leerkrachten de voordelen van ChatGPT optimaal benutten.

2.3.2.4 Toekomstige ontwikkelingen en kansen

De voortdurende ontwikkeling van ChatGPT biedt nieuwe mogelijkheden voor zowel leerkrachten als leerlingen in de les Nederlands. Voor leerkrachten betekent dit de mogelijkheid om steeds geavanceerdere en gepersonaliseerde lesmaterialen te creëren, waarbij adaptieve leertechnologieën kunnen inspelen op individuele leerbehoeften. Leerlingen kunnen profiteren van meer interactieve en dynamische leerervaringen, waarbij ChatGPT complexe literaire concepten inzichtelijk maakt en de creativiteit stimuleert (European Parliament, 2020).

Cornelis en Kelly (2024) voorspellen dat het gebruik van AI-tools zoals ChatGPT steeds meer geïntegreerd zal worden in gepersonaliseerd leren en vakoverschrijdende projecten.

Door in te spelen op deze technologische vooruitgang kunnen leerkrachten hun didactische aanpak verrijken en leerlingen beter voorbereiden op de digitale samenleving. Het is daarbij essentieel dat zowel docenten als leerlingen blijven reflecteren op de ethische en praktische aspecten van AI-gebruik in het onderwijs (Wulgaert, 2024).

2.3.3 Effectieve promptconstructie en -gebruik

Het effectief inzetten van ChatGPT in de les Nederlands vereist dat zowel leerkrachten als leerlingen vaardig zijn in het formuleren van duidelijke en doelgerichte prompts. Goed geformuleerde prompts zijn cruciaal voor het verkrijgen van relevante en bruikbare output (Cornelis & Kelly, 2024).

Door nauwkeurige instructies te geven, kunnen leerlingen beter gebruikmaken van de mogelijkheden van ChatGPT en leren ze kritisch omgaan met de gegenereerde teksten. Rykaert (2023) voegt toe dat effectieve prompts leerlingen helpen om systematisch en kritisch te denken tijdens schrijfoopdrachten.

Enkele voorbeelden van effectieve prompts staan hieronder.

- *"Gedraag je als een expert in literaire analyse en bespreek de thema's van dit boek."*
- *"Neem de rol aan van een docent Nederlands en geef feedback op deze inleiding."*
- *"Ontwikkel een betoog over klimaatverandering met drie duidelijke argumenten."*

Het hanteren van duidelijke rollen en context in prompts zorgt ervoor dat ChatGPT gerichte en bruikbare informatie genereert. Rykaert (2023) wijst erop dat leerlingen moeten leren hoe ze specifieke opdrachten formuleren om kwalitatieve en inhoudelijk correcte output te verkrijgen. Volgens Cornelis en Kelly (2024) is het bovendien belangrijk om leerlingen te trainen in het verfijnen van prompts door feedback en herhaalde oefening.

Leerkrachten kunnen leerlingen trainen in het opstellen van gerichte prompts door middel van oefensessies waarbij ze feedback krijgen op hun formuleringen. Daarnaast kan de techniek van *Chain-of-Thought* prompting leerlingen helpen om complexe schrijfoopdrachten stap voor stap te benaderen, waardoor ze beter leren redeneren en structureren (Cornelis & Kelly, 2024).

2.3.4 Schrijfkaders en ChatGPT - hulp bij schrijfoopdrachten

Naast effectieve prompts kunnen ook schrijfkaders een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van leerlingen bij schrijfoopdrachten. Zo kan het gebruik van schrijfkaders, zoals zinstarters, signaalwoorden of leidende vragen, in combinatie met ChatGPT leerlingen helpen om hun schrijfproces beter te structureren (Cornelis & Kelly, 2024). Rykaert (2023) benadrukt dat schrijfkaders leerlingen helpen om systematisch en doelgericht te werken, wat bijdraagt aan een beter eindresultaat.

Schrijfkaders bieden houvast bij het opstellen van teksten en kunnen leerlingen stimuleren om hun gedachten systematisch te ordenen. Dit voorkomt dat leerlingen direct vertrouwen op de output van ChatGPT zonder eigen input te leveren. Door ChatGPT te gebruiken als aanvulling

op schrijfkaders, worden leerlingen begeleid in het ontwikkelen van een coherente tekststructuur.

Hieronder staan enkele voorbeelden van schrijfkaders met ChatGPT.

- *"Gebruik deze zinstarter: 'Wat mij vooral opviel in het verhaal is...' en laat ChatGPT helpen bij het uitbreiden van je argumentatie."*
- *"Gebruik signaalwoorden zoals 'ten eerste', 'daarnaast' en 'tot slot' en vraag ChatGPT om ideeën voor een betoog."*

Door deze combinatie leren leerlingen hun ideeën uit te breiden en beter te structureren, terwijl ze tegelijkertijd kritisch omgaan met de suggesties van ChatGPT. Dit bevordert niet alleen de schrijfvaardigheid, maar ook het zelfstandig denken (Cornelis & Kelly, 2024).

2.3.5 Digitale geletterdheid en ethiek bij AI-gebruik

Het verantwoord gebruik van ChatGPT in de les Nederlands vereist ook aandacht voor digitale geletterdheid en ethische kwesties. Cornelis en Kelly (2024) en Rykaert (2023) benadrukken dat leerlingen bewust moeten worden gemaakt van de risico's en beperkingen van AI-tools zoals ChatGPT. Basten (2023) voegt toe dat het belangrijk is om leerlingen actief te betrekken bij discussies over ethiek en verantwoordelijkheid bij AI-gebruik.

Leerkrachten kunnen lessen over digitale geletterdheid integreren in het curriculum om onderwerpen zoals auteursrecht, plagiaat en ethisch gebruik van AI te bespreken. Het is belangrijk dat leerlingen leren hoe ze verantwoord kunnen omgaan met AI, hoe ze de gegenereerde informatie kritisch evalueren en hoe ze correcte bronvermeldingen toepassen (Wulgaert, 2024).

Hieronder staan enkele concrete strategieën.

- Bespreek in de klas hoe ChatGPT werkt en welke beperkingen het heeft (Rykaert, 2023).
- Leer leerlingen hoe ze AI-verantwoording opnemen in hun werk, bijvoorbeeld door het vermelden van gebruikte prompts (Cornelis & Kelly, 2024).
- Gebruik plagiaatdetectietools om het bewustzijn rond academische integriteit te vergroten (Basten, 2023).

Door in te zetten op digitale geletterdheid ontwikkelen leerlingen een kritische houding tegenover AI-gebruik. Volgens Rykaert (2023) helpt dit

hen om vaardiger te worden in schrijven, waardoor ze kritisch leren te reflecteren op AI-gegenereerde teksten. Cornelis en Kelly (2024) voegen daaraan toe dat dit proces ook krachtig aan het ethisch verantwoord leren handelen in een digitale samenleving is.

Besluit

Uit deze literatuurstudie blijkt dat de integratie van ChatGPT in het secundair onderwijs en meer specifiek in de lessen Nederlands, aanzienlijke mogelijkheden biedt om het leerproces te verrijken en te personaliseren. ChatGPT kan leerkrachten ondersteunen bij het voorbereiden van lessen, het bieden van gerichte feedback en het differentiëren van instructie. Voor leerlingen biedt het model waardevolle ondersteuning bij schrijfopdrachten, tekstanalyses en het verkrijgen van directe feedback op taalgebruik en structuur. Daarnaast kan het model bijdragen aan het stimuleren van zelfstandig leren en het ontwikkelen van kritische denkvaardigheden door leerlingen actief te laten reflecteren op de gegenereerde output.

Hoewel de voordelen veelbelovend zijn, brengt de implementatie van ChatGPT in de klas ook uitdagingen met zich mee. Zo is het belangrijk om richtlijnen en ethische kaders te ontwikkelen om een verantwoord gebruik te garanderen. Leerkrachten dienen zich bewust te zijn van de beperkingen van ChatGPT en de noodzaak om de gegenereerde informatie kritisch te beoordelen. Verder is het essentieel dat leerlingen worden begeleid in het op een doordachte manier inzetten van AI, zodat zij leren hoe ze ChatGPT als hulpmiddel kunnen gebruiken zonder afhankelijk te worden.

De inzichten uit de literatuur tonen aan dat ChatGPT, mits doordacht ingezet, een krachtige meerwaarde kan bieden voor zowel leerkrachten als leerlingen in het vak Nederlands. Dit vraagt echter om duidelijke begeleiding, een kritische houding en een ethisch onderbouwde aanpak.

3 Methodologie

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe het product tot stand kwam, welke keuzes er werden gemaakt en hoe een praktische handleiding over ChatGPT in de lessen Nederlands werd opgebouwd en geëvalueerd.

3.1 Inleiding

Op basis van de inzichten uit de literatuur werd duidelijk dat ChatGPT een waardevolle tool kan zijn binnen het vak Nederlands, maar dat leerkrachten vaak zoeken naar concrete handvatten en richtlijnen. Daarom werd ervoor gekozen om een praktijkgerichte handleiding te ontwikkelen die leerkrachten ondersteunt bij het inzetten van ChatGPT tijdens hun lessen. Deze handleiding combineert theoretische inzichten met praktische voorbeelden en is afgestemd op de context van de eerste graad van het secundair onderwijs.

3.2 Doelgroep

De handleiding werd ontwikkeld voor leerkrachten Nederlands in de eerste graad van het secundair onderwijs, zowel binnen de A- als de B-stroom. Het product richt zich op leerkrachten die interesse tonen in het gebruik van AI, maar vooral behoefte hebben aan bruikbare toepassingen en voorbeelden die aansluiten bij hun klaspraktijk. Ook beginnende leerkrachten of zij die minder vertrouwd zijn met digitale tools vormen een belangrijke subdoelgroep.

3.3 Instrumenten

Voor het ontwikkelen en evalueren van de handleiding werden verschillende instrumenten ingezet. Eerst en vooral werden ervaringen tijdens de stageperiode geanalyseerd. Tijdens de lessen Nederlands werd geëxperimenteerd met het gebruik van ChatGPT bij brainstorm momenten, differentiatie en als lesstart. Deze praktijkervaringen vormden een eerste basis.

Daarnaast werd een feedbackformulier opgesteld en verspreid onder leerkrachten Nederlands. Zij kregen de kans om de afgewerkte handleiding grondig door te nemen en feedback te geven op inhoud, vormgeving, bruikbaarheid en toepasbaarheid. Het formulier bevatte zowel gesloten als open vragen en peilde ook naar de eigen ervaring van de leerkracht met AI-tools zoals ChatGPT. Tot slot werd de literatuurstudie als theoretisch kader gebruikt om het product inhoudelijk te onderbouwen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste vragen uit het feedbackformulier:

Tabel 1: De belangrijkste vragen uit het feedbackformulier

Vraagnr.	Vraag
1	In welk jaar of onderwijstype geef jij Nederlands?
4	Ik heb ... ervaring met AI in het onderwijs.
5	Heb je al navorming(en) gevolgd over AI in het onderwijs?
6–9	Ik gebruik zelf ChatGPT voor mijn lessen Nederlands, bij ...
10	Ik laat/leer mijn leerlingen werken met ChatGPT tijdens de lessen Nederlands.
11	Bij volgende onderwerpen laat/leer ik mijn leerlingen werken met ChatGPT tijdens de lessen.
13	In welke mate vind je de uitleg begrijpelijk (taalgebruik)?
14	Hoe beoordeel je de leesbaarheid en vormgeving van de handleiding?
15–16	Welke hoofdstukken vond je het sterkst / waar zie je nog ruimte voor verbetering?
17	Wat ontbreekt er nog in deze handleiding?
20–21	Zou je de handleiding aanbevelen aan collega's? Waarom (niet)?
22	Welke opdrachten en voorbeelden vind je bruikbaar in een les Nederlands?
23	Van welk hoofdstuk heb je zelf het meest geleerd?

Het volledige feedbackformulier is opgenomen in Bijlage I. Handleiding.

3.4 Werkwijze

De uitwerking van het product verliep in verschillende fases. Na het afronden van de literatuurstudie en enkele ervaringen tijdens de stage, werd besloten om een uitgebreider product te ontwikkelen dan oorspronkelijk voorzien. De losse lesideeën en experimenten werden gebundeld tot één samenhangende handleiding. In overleg met de promotor werd een structuur opgesteld waarin de handleiding opgebouwd werd rond herkenbare thema's voor leerkrachten: de rol van de leerkracht, de rol van de leerling, evaluatie en toetsing, voorbeeldprompts, koppeling met eindtermen en inspirerende lesvoorbeelden.

De inhoudelijke keuzes werden telkens afgetoetst aan de literatuurstudie. Elk hoofdstuk bevat theoretische duiding, concrete toepassingen, voorbeeldprompts en reflectiemiddelen. Daarnaast werd bewust gekozen

voor een toegankelijke schrijfstijl en een uitnodigende lay-out, zodat de handleiding zowel informatief als bruikbaar is in de dagelijkse klaspraktijk.

Na de ontwikkeling werd het product doorgestuurd naar een aantal leerkrachten Nederlands uit het werkveld. Via het feedbackformulier gaven zij aan welke onderdelen van de handleiding zij sterk vonden, waar er nog verbeterpunten lagen en in welke mate ze de handleiding zelf zouden gebruiken of aanbevelen. Deze feedback werd geanalyseerd en waar nodig verwerkt in de definitieve versie van de handleiding.

Door deze werkwijze werd niet alleen gebouwd op literatuur en persoonlijke ervaringen, maar werd ook de input van het werkveld geïntegreerd. Dit zorgt ervoor dat het eindproduct praktijkgericht, onderbouwd en afgestemd is op de noden van de doelgroep.

4 Beschrijving van het product

In dit hoofdstuk wordt het eindproduct van deze bachelorproef toegelicht: een praktijkgerichte handleiding over het inzetten van ChatGPT in de lessen Nederlands in de eerste graad van het secundair onderwijs. De handleiding is bedoeld als een inspiratie- en werkdocument voor leerkrachten die op zoek zijn naar concrete, haalbare manieren om AI op een pedagogisch verantwoorde manier te integreren in hun klaspraktijk.

De beschrijving bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt het ontwikkelingsproces van de handleiding besproken: van de eerste ideeën tot de uitgewerkte hoofdstukken. In het tweede deel wordt ingegaan op de toetsing van het product met feedback van leerkrachten uit het werkveld.

4.1 De ontwikkeling van het product

In dit onderdeel wordt toegelicht hoe het eindproduct van deze bachelorproef tot stand kwam. De ontwikkeling gebeurde in verschillende fases, telkens onderbouwd vanuit de literatuur, praktijkervaringen en overleg met de promotor. Het resultaat is een toegankelijke en toepasbare handleiding die leerkrachten ondersteunt bij het kritisch en creatief inzetten van ChatGPT in de eerste graad van het secundair onderwijs.

4.1.1 Het vertrekpunt

Tijdens de stageperiode werden verschillende concrete toepassingen van ChatGPT in de lespraktijk uitgetest. Deze ervaringen vormde een belangrijke basis voor de invulling van de handleiding. Onderstaande tabel geeft een overzicht van wat getest werd:

Tabel 2: Overzicht geteste toepassingen tijdens stage

Toepassing	Beschrijving
Lesstart	ChatGPT gebruiken om een afbeelding te genereren als lesstarter over mening of feit.
Tekst vereenvoudigen	Bestaande teksten laten herschrijven door ChatGPT op niveau van de leerlingen.
Opstellen toetsvragen	Meerkeuze- en open vragen genereren met ChatGPT.
Brainstormen	Ideeën laten genereren door ChatGPT rond een bepaald thema.
Evaluatiecriteria opstellen	Matrix/rubric laten opstellen door ChatGPT op basis van vooraf bepaalde competenties en doelen.

4.1.2 Van brainstorm naar structuur

Eerst werd overwogen om enkel de uitgeprobeerde lesonderdelen uit de stage te bundelen, maar dit bleek onvoldoende om als volwaardig product te dienen. Daarom werd nagedacht over alternatieve vormen zoals een interactieve lesbundel voor leerlingen, een workshop voor leerkrachten of een overkoepelende handleiding.

Tijdens een overleg met de promotor werd beslist om te kiezen voor een handleiding waarin alle ideeën konden worden gebundeld. Daarbij gaf de promotor specifieke aandachtspunten mee, zoals:

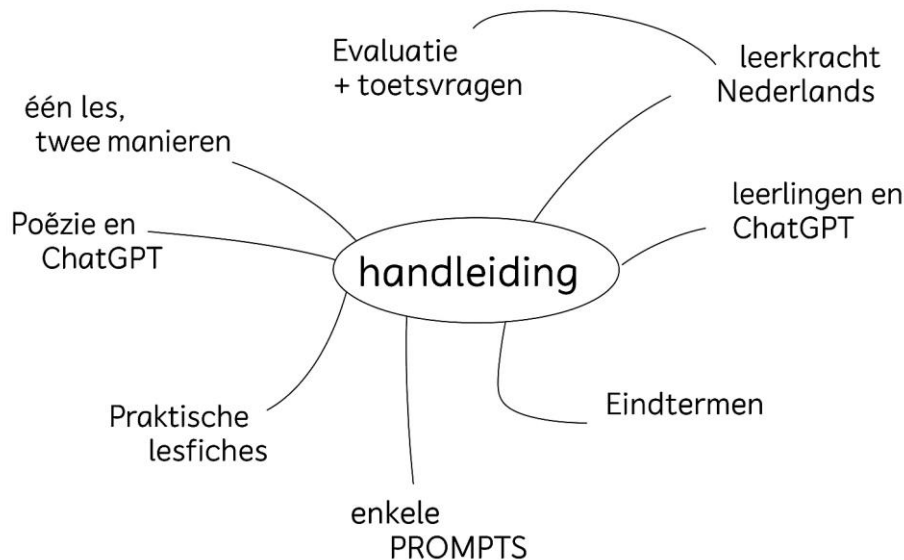
- het afzonderlijk benaderen van de rol van leerkracht en leerling in aparte hoofdstukken;
- het expliciet opnemen van eindtermen en sleutelcompetenties;
- het toevoegen van concreet toepasbare voorbeelden en prompts.

De uiteindelijke keuze voor een handleiding kwam voort uit de combinatie van vier belangrijke inspiratiebronnen:

Tabel 3: Informatie uit de vier informatiebronnen

Getest in de klas	Literatuurstudie	Gesprek promotor	Extra ideeën
1. Mening en feit - AI-afbeelding = lesstart 2. Intensief lezen - teksten vereenvoudigen op niveau lln. = oefeningen en toets - brainstorm rond <i>glitter</i> = kritisch omgaan met de output - vragen voor een toets opstellen = meerkeuze-, open vragen, ... 3. Schrijfopdracht /spreekopdracht - Rubric opstellen = evaluatie	1. Leerkracht - voorbereiden lessen - gerichte feedback - differentiatie - extra oefeningen - vragen voor toetsen en examens - creatief schrijven 2. Leerlingen - ondersteuning bij: schrijven leren denken ... - kritisch denken (output)	- link eindtermen - bundel alles samen (al je bronnen en ideeën) - leerkracht en leerlingen elk één hoofdstuk geven - gebruik concrete voorbeelden	- Één les, twee manieren (met ChatGPT en zonder ChatGPT) - Poëzie en ChatGPT - Concrete prompts

Voor de uitwerking werd eerst een brainstormfase doorlopen. Ideeën werden verzameld, gestructureerd en gekoppeld aan concrete thema's, telkens in relatie tot de literatuur, praktijkervaring en aanvullende inspiratie.

Figuur 1: Brainstorm handleiding

4.1.3 Opbouw van de handleiding

Na de brainstorm werd de inhoud van de handleiding logisch gestructureerd in hoofdstukken, met elk een eigen invalshoek en praktische toepassing. De handleiding werd opgebouwd rond herkenbare thema's voor leerkrachten:

1	<i>ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands</i>
2	<i>Leerlingen & ChatGPT</i>
3	<i>Evaluatie en toetsing met ChatGPT</i>
4	<i>Top 10 prompts voor de les Nederlands</i>
5	<i>Link met de eindtermen en sleutelcompetenties</i>
6	<i>Eén les, twee manieren</i>
7	<i>ChatGPT en poëzie</i>
8	<i>Lesfiches</i>

Figuur 2: De hoofdstukken uit de handleiding (p. 3)

In elk hoofdstuk worden theorie, voorbeelden, prompts, reflectievragen en concrete tips gecombineerd. Dit maakt de bundel bruikbaar in diverse contexten, met of zonder technologie.

4.1.4 Vormgeving van de handleiding

Voor de vormgeving van het document werd gekozen voor Canva, een gebruiksvriendelijke ontwerptool die het mogelijk maakt om tekst en lay-out op een visueel aantrekkelijke manier te combineren. Er werd gewerkt met een consistente huisstijl: iconen, kleuren en lay-out die zorgen voor een overzichtelijke en aangename leeservaring.

Na de eerste versie werd de handleiding voorgelegd aan de promotor. Op basis van haar feedback werden titels verduidelijkt, de lay-out verfijnd en inhoudelijke onduidelijkheden aangepast. Het resultaat is een overzichtelijke en professioneel ogende bundel die ook visueel aanspreekt, die is opgenomen in Bijlage I. Handleiding.

Figuur 3: Hoofdstuk 1 handleiding (p. 5)

4.1.5 Voorleggen aan het werkveld

In een volgende fase werd een online feedbackformulier opgesteld met zowel gesloten als open vragen. Dit formulier werd samen met de handleiding via e-mail verspreid onder 21 leerkrachten Nederlands uit het secundair onderwijs. Zeven leerkrachten vulden het formulier in.

Hun feedback werd gebundeld en geanalyseerd. In hoofdstuk 4.2 wordt die toetsing en de bijhorende resultaten uitgebreid besproken.

4.2 De toetsing van het product

Om na te gaan in welke mate de ontwikkelde handleiding bruikbaar, duidelijk en toepasbaar is in de praktijk, werd het product voorgelegd aan een aantal leerkrachten Nederlands uit het secundair onderwijs. Het verzamelen en analyseren van hun feedback vormt de toetsing van dit product.

Er werd een digitaal feedbackformulier opgesteld dat zowel gesloten als open vragen bevatte. De vragen peilden naar het profiel van de leerkrachten, hun ervaring met AI, hun beoordeling van de handleiding en mogelijke suggesties voor verbetering. De handleiding en het formulier werden via e-mail verstuurd naar 21 leerkrachten, waarvan er zeven het formulier invulden.

De antwoorden werden verwerkt en dienden als basis voor bijstellingen aan het product. Het lege feedbackformulier is opgenomen in bijlage II. Feedbackformulier.

4.2.1 Het profiel van de respondenten

De meeste deelnemers gaven les in de eerste graad van het secundair onderwijs (A- en/of B-stroom), al waren er ook respondenten uit de tweede graad en het buitengewoon onderwijs. De meerderheid had meer dan 10 jaar ervaring als leerkracht Nederlands. De ervaring met AI varieerde van "een beetje" tot "redelijk". Slechts drie leerkrachten gaven aan eerder één navorming over AI gevolgd te hebben.

4.2.2 Het gebruik van ChatGPT

De vragen 6 t.e.m. 10 peilden naar het huidige gebruik van ChatGPT:

- Lesvoorbereiding: De meeste leerkrachten gebruiken ChatGPT af en toe bij het voorbereiden van hun lessen. Eén respondent gaf aan dit vaak te doen.
- Gebruik in de klas: Hier lag het gebruik lager. Vier van de zeven leerkrachten gaven aan ChatGPT nooit te gebruiken tijdens de les zelf.
- Toets- of examenvragen maken: Zes van de zeven gebruiken AI af en toe of vaak voor dit doel.

- Verbeteren van opdrachten: Slechts twee leerkrachten gebruikten ChatGPT af en toe om leerlingenopdrachten te verbeteren.
- Leerlingen laten werken met ChatGPT: Twee leerkrachten doen dit regelmatig of af en toe. De rest gaf aan dat leerlingen hier (nog) geen gebruik van maken.

Conclusie: ChatGPT wordt voornamelijk ingezet ter ondersteuning van de leerkracht, eerder dan rechtstreekse interactie met leerlingen.

4.2.3 Beoordeling van het taalgebruik en de vormgeving van de handleiding

In vraag 13 en 14 werd gepeild naar de helderheid van het taalgebruik en de vormgeving van de handleiding:

- Taalgebruik: Zes leerkrachten gaven een score van 5 op 5, één gaf een 4 op 5. De feedback bevestigt dat de uitleg duidelijk en begrijpelijk is voor de doelgroep.
- Vormgeving en structuur: Ook hier was de respons positief: vijf keer een 5/5, twee keer een 4/5. De lay-out in Canva werd als overzichtelijk, fris en uitnodigend ervaren.

4.2.4 Inhoudelijke sterktes en verbeterpunten

In vragen 15 en 16 van het feedbackformulier werd aan de leerkrachten gevraagd welke hoofdstukken zij als het sterkst ervaarden en welke onderdelen volgens hen nog voor verbetering vatbaar waren.

Uit de bevraging blijkt dat een aantal hoofdstukken uit de handleiding duidelijk als meerwaarde werden beschouwd. De favorieten waren:

- ChatGPT inzetten al leerkracht Nederlands
- Link met de eindtermen en sleutelcompetenties
- Eén les, twee manieren
- ChatGPT en poëzie
- Lesfiches

Deze hoofdstukken werden gekozen door hun praktische toepasbaarheid, inspirerende voorbeelden en directe bruikbaarheid in de klaspraktijk.

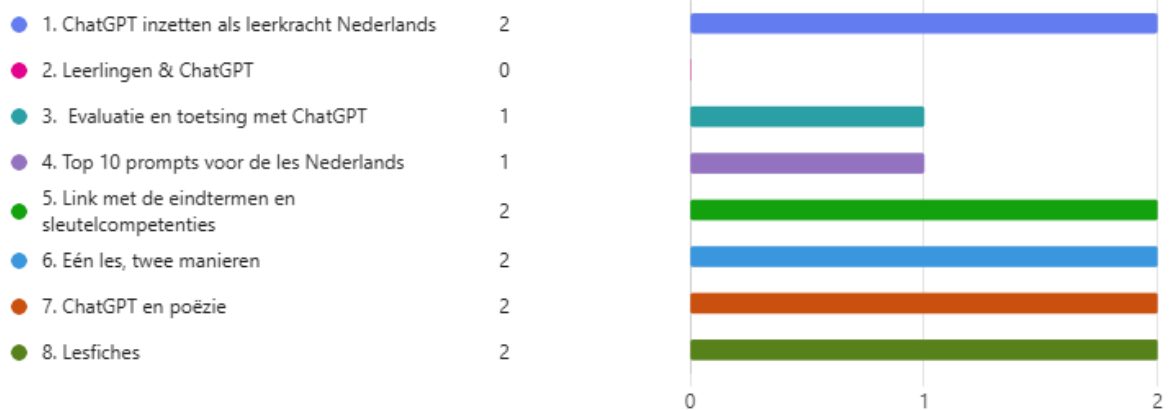
Tegelijk gaven sommige respondenten ook aan waar ze nog ruimte voor verbetering zagen. Het hoofdstuk Top 10 prompts voor de les Nederlands werd het vaakst genoemd als onderdeel dat nog verder uitgewerkt zou mogen worden, bijvoorbeeld met meer variatie. Ook Evaluatie en toetsing met ChatGPT werd genoemd als hoofdstuk waar meer structuur of

concrete voorbeelden welkom zouden zijn. Daarnaast werden Leerlingen & ChatGPT en ChatGPT en poëzie sporadisch vermeld als hoofdstukken die nog verder verdiept zouden kunnen worden.

Uit deze feedback blijkt dat de handleiding in het algemeen goed werd ontvangen. Tegelijk geven de opmerkingen ook waardevolle aanknopingspunten voor mogelijke uitbreiding of verfijning in een volgende versie.

De sterk beoordeelde hoofdstukken:

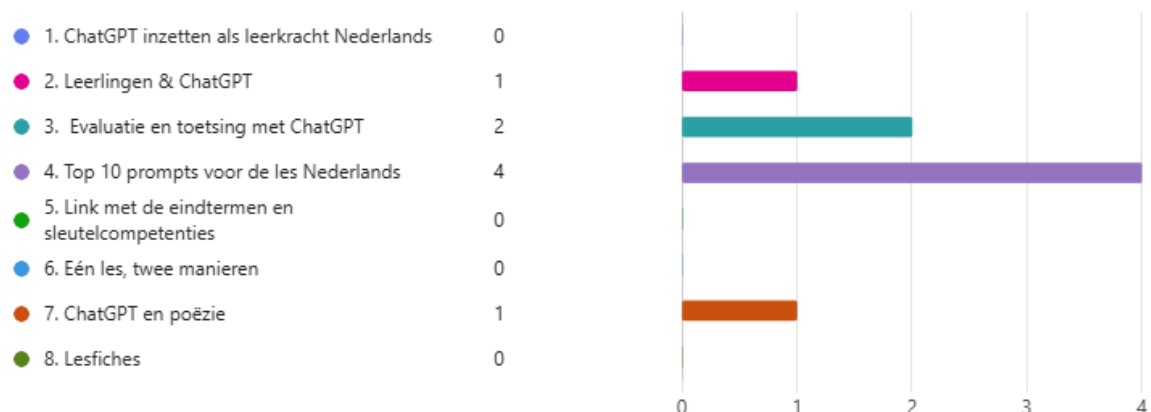
15. Welke 2 hoofdstukken vond je het sterkst?

Figuur 4: Sterkst beoordeelde hoofdstukken

De hoofdstukken met verbeter suggesties:

16. Bij welke 2 hoofdstukken zie je nog mogelijkheden tot verbetering?

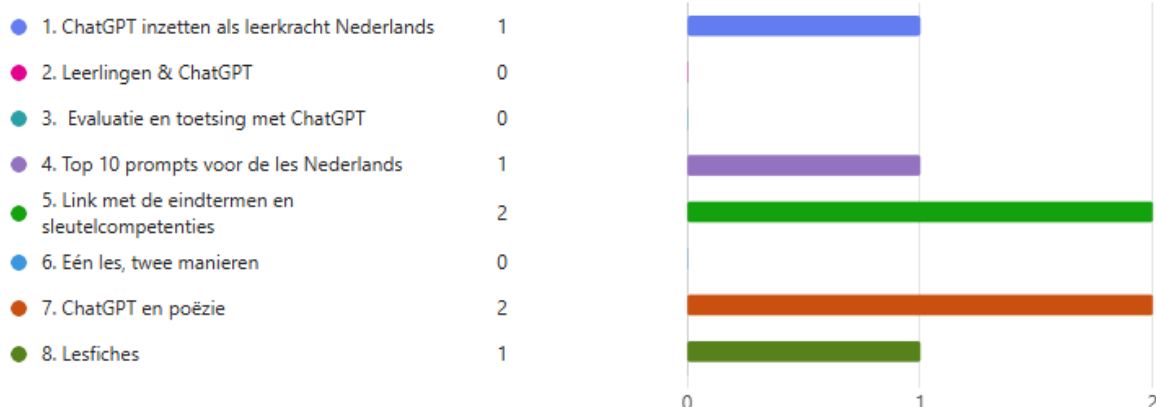

Figuur 5: Hoofdstukken met de grootste verbeterpotentie

4.2.5 Open feedback en opmerkingen

De open vragen (17–22) leverden aanvullende inzichten op:

- **Wat ontbreekt er volgens jou in deze handleiding?**
Enkele leerkrachten vroegen om een kritische blik op AI, bijvoorbeeld via waarschuwingen voor onbetrouwbare antwoorden of 'hoe het niet moet'. Eén respondent miste een verwijzing naar specifieke leerplandoelen.
- **Zou je de handleiding zelf gebruiken? Waarom (niet)?**
Zes van de zeven gaven aan de handleiding effectief te willen gebruiken. Argumenten waren: "leerzaam en inspirerend", "makkelijk hulpmiddel" en "duidelijke leidraad voor beginnende leerkrachten". De enige negatieve reactie kwam van een leerkracht uit het buitengewoon onderwijs, waar de handleiding minder toepasbaar werd geacht.
- **Zou je de handleiding aanbevelen aan collega's? Waarom (niet)?**
Ook hier gaven zes leerkrachten een positief antwoord. Ze omschreven de bundel als "inspirerend om de taakbelasting te verminderen", "bruikbaar voor zowel beginners als gevorderden" en "een mooie combinatie van theorie en praktijk".
- **Welke opdrachten of voorbeelden vond je bruikbaar?**
De meeste respondenten vonden de combinatie van theorie en lesfiches erg handig. Enkelen noemden specifiek de link met eindtermen, het poëziehoofdstuk of de lesvoorbeelden met en zonder AI.
- **Van welk hoofdstuk heb je het meest geleerd?**
De antwoorden liepen uiteen, maar *ChatGPT inzetten als leerkracht*, *Lesfiches* en *Link met de eindtermen* werden meerdere keren genoemd.

Figuur 6: Meest leerzame hoofdstukken

4.2.6 Samenvatting van de feedback

De feedback van de zeven deelnemende leerkrachten was overwegend positief en bevatte waardevolle inzichten en enkele suggesties ter aanvulling of verfijning van de handleiding. Hieronder wordt die feedback besproken. Hoewel deze opmerkingen zeer relevant zijn, werd er bewust gekozen om het product niet aan te passen na het ontvangen van deze feedback. Deze keuze heeft verschillende redenen:

Tabel 4: Feedback en bespreking

Feedback of suggestie	Reactie
Meer aandacht voor de ethische dimensie van AI (bijvoorbeeld kritische blik, gevaren, impact op informatiegebruik).	Deze suggestie wordt als zinvol beschouwd, maar werd niet opgenomen omdat het thema niet in de literatuurstudie aan bod kwam. De handleiding is gebaseerd op de afgebakende bronnen en focus van het onderzoek.
Expliciete verwijzingen naar leerplannummers toevoegen.	In de handleiding wordt bewust gewerkt met eindtermen van de Vlaamse overheid, die voor elk onderwijsnet gelden. Verwijzingen naar leerplannen van specifieke netten (GO!, Katholiek Onderwijs, ...) werden vermeden om het product breed inzetbaar te houden en de lay-out eenvoudig en visueel aantrekkelijk te houden.
Meer structuur en variatie in de promptvoorbeelden.	Deze suggestie wordt erkend, maar de huidige prompts zijn al gevarieerd en praktisch opgesteld. Het doel was om leerkrachten aan te moedigen om er zelf verder mee aan de slag te gaan.
Toevoegen van "wat je beter niet doet met ChatGPT" of absurde voorbeelden.	Een interessante invalshoek, maar bewust niet toegevoegd. De focus van de handleiding ligt op positieve en haalbare toepassingen die onmiddellijk bruikbaar zijn in de klas.
Meer focus op leerlingen in buitengewoon onderwijs.	De handleiding richt zich op de eerste graad A- én B-stroom. De feedback vanuit buitengewoon onderwijs wordt gewaardeerd, maar viel buiten de beoogde doelgroep van dit project.

Besluit

In dit hoofdstuk werd een overzicht gegeven van het eindproduct van deze bachelorproef, dat tot stand kwam als antwoord op een groeiende vraag naar concrete en werkbare handvaten voor het inzetten van ChatGPT in het vak Nederlands. De praktijkgerichte handleiding werd stap voor stap opgebouwd op basis van theoretische inzichten, klaservaringen en overleg met de promotor. Het resultaat is een gebruiksvriendelijk naslagwerk dat leerkrachten in de eerste graad ondersteunt bij het kritisch en creatief toepassen van ChatGPT in hun lessen.

Het ontwikkelingsproces omvatte zowel inhoudelijke keuzes als visuele vormgeving, waarbij telkens rekening werd gehouden met de noden van de doelgroep. De verschillende toepassingen die tijdens de stage werden uitgetest, kregen een plaats in de handleiding, aangevuld met praktische voorbeelden, reflectievragen en een duidelijke link met de eindtermen.

Via een digitale bevraging werd de handleiding voorgelegd aan zeven leerkrachten Nederlands. Hun feedback bevestigde de meerwaarde van het product, maar bracht ook enkele aandachtspunten aan het licht, zoals het ontbreken van expliciete ethische reflectie of leerplanverwijzingen. De opmerkingen erkend als waardevolle suggesties voor een eventuele latere uitbreiding of verdieping van het product.

Algemeen besluit

In een digitale samenleving waar artificiële intelligentie steeds belangrijker wordt, biedt ChatGPT tal van mogelijkheden binnen het onderwijs. De literatuurstudie toont aan dat deze tool leerkrachten kan ondersteunen bij lesvoorbereiding, differentiatie en evaluatie, maar ook risico's met zich meebrengt, zoals afhankelijkheid en het verlies aan kritische reflectie. Een begeleide en doordachte inzet is dus noodzakelijk. Leerkrachten hebben vooral nood aan duidelijke kaders, concrete voorbeelden en een goede balans tussen technologie en didactiek.

Om aan die behoefte te voldoen, werd een praktijkgerichte handleiding ontwikkeld met lesfiches, prompts, reflectietools en een koppeling met de eindtermen (zie 4.1). Bij de uitwerking werd rekening gehouden met de literatuurstudie, stage-ervaringen, overleg met de promotor en extra eigen inspiratie.

De toetsing van het product bij leerkrachten Nederlands uit het werkveld (zie 4.2) toonde aan dat de handleiding overwegend positief werd onthaald. De meerderheid van de bevroagde leerkrachten gaf aan het product bruikbaar te vinden in hun lespraktijk en het te willen aanbevelen aan collega's. Hoewel er enkele suggesties werden gedaan, zoals het toevoegen van een ethisch luik of expliciete leerplanverwijzingen, werd ervoor gekozen om het product niet aan te passen, omwille van de gekozen afbakening en focus binnen deze bachelorproef.

ChatGPT kan een waardevolle aanvulling zijn binnen het onderwijs, zolang het gebruik ervan gepaard gaat met kritische begeleiding en een sterke didactische verankering. Leerkrachten spelen hierin een sleutelrol: zij blijven de filter, begeleider en evaluator in het leerproces, waarbij AI een ondersteunend instrument is en geen vervanging van pedagogische deskundigheid.

Voor vervolgonderzoek zijn er verschillende pistes denkbaar. Zo kan verder worden onderzocht hoe leerlingen zelf omgaan met ChatGPT in het kader van schrijfopdrachten en welke begeleidingsstrategieën hen helpen om kritisch te reflecteren op AI-output. Ook het ontwikkelen van vakoverschrijdend lesmateriaal of handleidingen voor andere vakken en graden kan een zinvolle uitbreiding vormen. Ten slotte zou het interessant zijn om de impact van ChatGPT-gebruik op lange termijn op taalvaardigheid, motivatie, evaluatiebetrouwbaarheid en duurzaamheid in kaart te brengen.

Bronnen

- Basten, J. (2023). *Handboek ChatGPT in het onderwijs*. Uitgeverij VanDorp Educatief.
- Buijsman, S. (2020). *AI – Alsmat intelligentet*. De Bezige Bij.
- Casteleyn, B. (2024). *In gesprek met ChatGPT*. Borgerhoff & Lamberigts.
- Cornelis, I. & Kelly, N. (2024). *Nederlands Vandaag: Het schoolvak Nederlands in de actualiteit* [Cursus]. Mechelen: Thomas More, Bachelor leerkracht secundair onderwijs.
- European Parliament. (2020, september 18). *Artificiële intelligentie: kansen en gevaren*. Geraadpleegd op 13 oktober 2024 via <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20200918STO87404/artificiele-intelligentie-kansen-en-gevaren>
- Onderwijsdoelen. (z.d.). *Resultaten voor eerste graad secundair onderwijs – eindtermen en basisgeletterdheid*. Geraadpleegd op 7 april 2025 via onderwijsdoelen.be
- OpenAI. (z.d.). Afbeelding gegenereerd door ChatGPT [Afbeelding]. OpenAI ChatGPT. chatgpt.com
- Rykaert, K. (2023). ChatGPT, schrijf mijn eindwerk! Fons, 8(2). Geraadpleegd op 12 januari 2025 via https://tijdschriftfons.b0e/wp-content/uploads/2023/06/fons_8_2_rykaert.pdf
- Scheire, L. (2023). *A.I. Artificiële intelligentie*. Borgerhoff & Lamberigts.
- Schiepers, M., Willems, K., Verhelst, L., Versteden, P., Delarue, S., Rijckaert, H., Axters, B., Bollaert, T., Ghesquière, L., & Van Nieuwenhove, M. (2022). *Voluit taal: Didactiek Nederlands voor de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs*. OWL Press.
- Vlaamse overheid. (2019). *Vlaams actieplan Artificiële Intelligentie*. Geraadpleegd op 13 oktober 2024 via <https://www.ewi-vlaanderen.be/onzet-opdracht/excellerend-onderzoek/ai-voor-vlaanderen>
- Wulgaert, R. (2024). *AI in de klas. Praktische gids voor onderwijsprofessionals*. Borgerhoff & Lamberigts.

Bijlagen

I. Handleiding

THOMAS
MORE

ChatGPT in de les Nederlands – een praktische gids voor de eerste graad

Sarah Van Mol

1

Inhoudstafel

- 1** *ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands*
- 2** *Leerlingen & ChatGPT*
- 3** *Evaluatie en toetsing met ChatGPT*
- 4** *Top 10 prompts voor de les Nederlands*
- 5** *Link met de eindtermen en sleutelcompetenties*
- 6** *Eén les, twee manieren*
- 7** *ChatGPT en poëzie*
- 8** *Lesfiches*

Voorwoord

Beste collega,
Welkom in deze handleiding!

In een wereld waar technologie elke dag evolueert, staan we als leerkrachten voor een spannende uitdaging: hoe kunnen we AI zoals ChatGPT op een doordachte en pedagogisch verantwoorde manier inzetten in onze klaspraktijk?

Deze bundel is bedoeld voor leerkrachten Nederlands in de eerste graad secundair onderwijs (A- en B-stroom) die nieuwsgierig zijn naar de mogelijkheden van ChatGPT, maar vooral: die op zoek zijn naar praktische en haalbare manieren om ermee aan de slag te gaan.

Wat mag je verwachten?

In deze gids vind je:

- Heldere uitleg en voorbeelden over hoe je ChatGPT kan gebruiken bij het voorbereiden, differentiëren en evalueren van lessen Nederlands;
- Concreet uitgewerkte prompts, schrijfkaders en lesideeën die je meteen kan toepassen;
- Reflectievragen en tips om leerlingen kritisch te leren omgaan met AI;
- Een offline lesvariant, voor wanneer technologie even niet beschikbaar is;
- En een duidelijke koppeling met de eindtermen en sleutelcompetenties van de eerste graad.

Kortom: dit boekje is niet alleen een inspiratiebron, maar ook een werkdocument.

Waarom deze handleiding?

Tijdens mijn opleiding tot leerkracht stelde ik mezelf de vraag:

“Hoe kan ik ChatGPT inzetten zonder mijn rol als leerkracht te verliezen?”

Het antwoord ligt in kritisch en creatief gebruik, waarbij AI een ondersteunende tool wordt – geen vervanging van jouw vakkennis, empathie en didactisch inzicht.

Door leerlingen bewust en reflectief te laten omgaan met AI, werk je niet alleen aan hun taalvaardigheid, maar ook aan hun mediawijsheid, zelfregulering en kritisch denkvermogen. En dat zijn vaardigheden waar ze hun hele leven wat aan hebben.

Hoe gebruik je deze bundel?

- Blader door de hoofdstukken.
- Kopieer en pas de prompts aan naar jouw context.
- Gebruik de lesvoorbeelden als basis, of geef er je eigen draai aan.
- Integreer reflectievragen om van AI-gebruik een leermoment te maken.
- Werk met of zonder technologie – beide sporen zijn voorzien!

Laten we samen ontdekken hoe technologie geen bedreiging hoeft te zijn voor ons onderwijs, maar een kans om het net nog krachtiger, inclusiever en boeiender te maken.

Veel succes en plezier!

Sarah Van Mol

STUDENT LEERKRACHT SECUNDAIR ONDERWIJS

Hoofdstuk 1: ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands

Een slimme assistent in je klas, zonder de didactiek te vergeten

💡 Waarom ChatGPT in de les Nederlands?

Als leerkracht Nederlands bots je dagelijks op uitdagingen: creatieve schrijfoefeningen begeleiden, gedifferentieerd lesgeven, snel feedback geven op schrijfp opdrachten, enzovoort. ChatGPT is geen tovermiddel, maar wel een krachtige co-teacher. Je gebruikt het niet om minder te doen, maar om efficiënter te werken.

Denk aan:

- 📄 snelle herwerking van teksten of instructies
- 💡 inspiratie voor schrijfp opdrachten
- 🎯 gepersonaliseerde oefeningen per leerling
- 🗣️ simulatie van een gesprekspartner bij spreekopdrachten
- ✅ automatisch gegenereerde toetsvragen (met modelantwoorden!)

🔴 Hoe gebruik je ChatGPT als leerkracht?

Op de volgende pagina, vind je concrete toepassingen, telkens met:

- een voorbeeldprompt
- een tip voor gebruik
- en eventueel een reflectie voor leerlingen.

🔴 Wat je vooral niet moet doen?

- ✗ volledige taken of schrijfp opdrachten laten genereren zonder begeleiding
- ✗ ChatGPT als enige bron gebruiken
- ✗ geen uitleg geven over hoe en waarom je het gebruikt

🕒 De eindtermen (kort & krachtig)

Transversale eindtermen waarmee je in aanraking komt:

- digitale competenties (bv. bewust omgaan met AI-tools)
- leercompetenties (bv. reflectie over eigen leerproces)
- zelfbewustzijn (bv. herkennen waar hulp nodig is)
- Nederlands: schrijven, spreken, begrijpen én evalueren!

🔴 Slot: laat ChatGPT niet lesgeven – jij bent de leraar

Gebruik ChatGPT als tool, niet als eindstation. Jij kiest de doelen, jij begeleidt het proces, jij helpt leerlingen groeien – met of zonder AI. Laat je dus niet afschrikken, maar zie het als wat het is: een slimme bijlesgever, altijd beschikbaar, maar nooit perfect.

ENKELE CONCRETE TOEPASSINGEN

1 Lesopstart: prikkel de klas!

🎯 Doel: Voorkennis activeren of nieuwsgierigheid wekken.

Promptidee:

"Geef mij een afbeelding waarin auto's verwerkt zijn. Zorg ervoor dat 13-jarigen een mening en een feit kunnen geven."

💡 Tip: Laat leerlingen raden of het door een mens of AI gemaakt is. Ideale start voor een gesprek over AI!

3 Toetsvragen maken

🎯 Doel: Meerkeuzevragen, open vragen of gesloten vragen bij toetsen genereren.

Promptidee:

"Maak 5 meerkeuzevragen over het gebruik van verwijswoorden met telkens één juist antwoord."

🎯 Extra: Voeg "Leg ook het juiste antwoord uit" toe aan je prompt voor meer diepgang.

5 Feedback geven

🎯 Doel: Tijd winnen en toch zinvolle feedback geven.

Promptidee:

"Geef constructieve feedback op deze tekst van een leerling Nederlands (eerste graad). Hou rekening met structuur, spelling en creativiteit: [plak tekst hier]"

💡 Let op: Laat leerlingen wel reflecteren op de feedback ("Wat herken ik zelf al?").

2 Schrijfp opdrachten begeleiden

🎯 Doel: Helpen structureren, inspiratie bieden.

Promptidee:

"Help een leerling van 13 jaar een verhaal te verzinnen waarin een gewone schooldag plots magisch wordt. Geef een opbouw in drie delen."

💡 Tip: Gebruik schrijfkaders (vb. zinstarters) i.p.v. volledige teksten laten genereren.

Reflectievragen voor leerlingen:

- Welke delen van de tekst komen van mij?
- Hoe helpt ChatGPT mij en waar moet ik zelf nog nadenken?

4 Poëzie & creatief schrijven

🎯 Doel: Creativiteit prikkelen zonder het over te nemen.

Promptidee:

"Schrijf een haiku over vriendschap. Laat de stijl aansluiten bij eerste graad secundair."

💡 Tip: Laat leerlingen variaties maken op het voorstel van ChatGPT. Zo oefenen ze creatief denken én kritisch omgaan met AI-output.

6 PowerPoints & visueel materiaal

🎯 Doel: Tijdsbesparing bij voorbereiden.

Promptidee:

"Geef een structuur voor een PowerPoint met uitleg en voorbeelden over 'dialogue in verhalen', geschikt voor 1B-leerlingen."

💡 Tip: Gebruik ChatGPT om snel verschillende versies van dezelfde lesinhoud te genereren, zo kan je makkelijk differentiëren.

Hoofdstuk 2: Leerlingen & ChatGPT

Kritisch leren omgaan met AI in de les Nederlands

🚀 Wat kunnen leerlingen met ChatGPT?

Voor leerlingen kan ChatGPT:

- helpen brainstormen bijvoorbeeld bij schrijfp opdrachten.
- structuur geven bij het opbouwen van een tekst.
- feedback geven op taalgebruik, spelling en opbouw.
- een virtuele sparringpartner zijn bij presentaties of debatten.
- alternatieve verwoordingen of synoniemen aanreiken.

Maar...

💬 **"Kritisch zijn blijft essentieel."**

AI is slim, maar niet wijs. Leerlingen moeten leren nadenken over de output, hun eigen keuzes maken en durven verbeteren.

🚀 Hoe laat je leerlingen bewust met ChatGPT werken?

Gebruik deze strategieën om ChatGPT niet als afleidende trucjesmachine te laten werken, maar als leermiddel:

1. Werk met schrijfkaders

💡 Geef structuur vóór ze starten met ChatGPT.

Voorbeeld:

"Noteer eerst drie kenmerken van het hoofdpersonage, en vraag daarna aan ChatGPT om te helpen bij het verwoorden van een karakterbeschrijving."

🔒 Dit zorgt ervoor dat leerlingen zelf nadenken, vóór ze iets laten aanvullen of herschrijven.

2. Gebruik reflectievragen na het werken met AI

Laat leerlingen telkens stilstaan bij hun gebruik:

🌱 Reflectievragen:

- Wat heb ik zelf geschreven, wat komt van ChatGPT?
- Ben ik het eens met wat ChatGPT zegt?
- Hoe zou een leerkracht dit beoordelen?
- Welke aanpassingen heb ik nog gemaakt?
- Hoe weet ik of dit correct is?

📌 Tip: Zet deze vragen op het bord of integreer ze in een Google Formulier of werkblad.

3. Integreer digitale geletterdheid

📖 Voorzie mini-lesjes of klasgesprekken over:

- Hoe werkt ChatGPT eigenlijk?
- Wat zijn de gevaren van blind vertrouwen op AI?
- Wat is plagiaat?
- Wanneer is het gebruik van AI oké, en wanneer niet?

Promptidee (om dit te doen in klasverband):

"Leg op een eenvoudige manier aan 13-jarigen uit hoe ChatGPT werkt en waarom het soms fouten maakt."

Voorbeeldactiviteit: 'Waar is de AI?'

Werkvorm: groepsdiscussie of quiz

🎯 Doel: bewust omgaan met taal en AI

- Voorzie drie korte tekstfragmenten:
 - één geschreven door een leerling
 - één door de leerkracht
 - één door ChatGPT
- Laat de klas raden welk fragment van wie komt.
- Bespreek:
 - Waarom denken ze dat?
 - Wat maakt iets 'menselijk'?
 - Is het erg als je ChatGPT gebruikt?

📖 Lesdoelen & eindtermen waarmee je in aanraking komt

Deze aanpak ondersteunt:

- Nederlands: schrijven, taalbeschouwing, reflectie
- digitale competenties: AI begrijpen en beoordelen
- zelfbewustzijn & leercompetenties: eigen werk evalueren, kritisch denken
- burgerschap & ethiek: verantwoord omgaan met technologie

🚫 Wat leerlingen niet mogen doen.

- ✗ een volledige taak kopiëren van ChatGPT
- ✗ zonder nadenken/lezen antwoorden overnemen
- ✗ ChatGPT gebruiken zonder toestemming
- ✗ denken dat "de AI het wel weet"

📌 Extra: Promptkaartjes voor in de klas

Maak een setje met voorbeeldprompts dat leerlingen veilig en kritisch kunnen gebruiken.

Bijvoorbeeld:

● Creatief schrijven:

"Geef mij drie ideeën voor een kort verhaal dat zich afspeelt in een verlaten school."

● Feedback vragen:

"Wat kan beter aan deze tekst als het gaat om structuur en spelling?"

● Woordenschat uitbreiden:

"Geef me vijf synoniemen voor 'spannend' die passen in een griezelverhaal."

💡 Tip: Laat leerlingen telkens noteren wat ze gevraagd hebben en wat ze gedaan hebben met de output!

Hoofdstuk 3: Evaluatie en toetsing met ChatGPT

Stimmer, sneller én met ruimte voor reflectie

 Waarom ChatGPT gebruiken bij evaluatie?

Als leerkracht Nederlands steek je vaak veel tijd in:

- het opstellen van toetsvragen,
- het formuleren van feedback,
- het maken van evaluatierubrieken.

 Met ChatGPT kun je dit (gedeeltelijk) automatiseren, zonder in te boeten op kwaliteit – mits jij kritisch blijft!

 Toetsvragen genereren

Laat ChatGPT helpen bij het opstellen van:

- meerkeuzevragen
- open vragen
- gesloten vragen
- tekstbegripsvragen op basis van een ingevoerde tekst

Voorbeeldprompt:

“Maak vijf meerkeuzevragen over het gebruik van signaalwoorden in argumentatieve teksten, gericht op de eerste graad secundair onderwijs. Geef telkens het juiste antwoord en een korte uitleg.”

 Controleer de inhoud altijd zelf: AI maakt soms foutjes of kiest ongepaste formuleringen.

 Rubrieken en beoordelingsschalen

Gebruik ChatGPT om evaluatiecriteria op te stellen – handig bij schrijfoopdrachten, presentaties, groepswerk...

Voorbeeldprompt:

“Maak een rubriek voor het beoordelen van volgende spreekopdracht (eerste graad Nederlands): [plak opdracht]. Gebruik de categorieën: inhoud, structuur, taalgebruik, en houding. Werk met drie niveaus: onvoldoende – voldoende – goed.”

 Laat leerlingen de rubriek ook gebruiken bij peer- of zelfevaluatie!

 Feedback op leerlingwerk

Laat ChatGPT suggesties geven voor feedback – snel, bruikbaar en motiverend.

Voorbeeldprompt:

“Geef constructieve feedback op deze tekst van een leerling van 13 jaar. Let op spelling, structuur, originaliteit en schrijfstijl: [plak tekst]. Gebruik een positieve, aanmoedigende toon.”

Hoofdstuk 3: Evaluatie en toetsing met ChatGPT

Slimmer, sneller én met ruimte voor reflectie

📌 Bespreek de feedback samen met de leerling – wat klopt, wat niet?

📄 Reflectie-instrumenten voor leerlingen

Evaluatie is meer dan punten geven. Laat leerlingen reflecteren op hun eigen werk én op hun gebruik van AI.

📄 Reflectieblad na ChatGPT-gebruik

Laat leerlingen onderstaande vragen beantwoorden na een opdracht waarin ze ChatGPT gebruikten:

Reflectievragen:

- Wat heb ik zelf geschreven, en wat komt van ChatGPT?
- Wat heb ik aangepast aan de gegenereerde tekst?
- Wat leerde ik bij door deze opdracht?
- Zou ik het de volgende keer op dezelfde manier doen?
- Hoe betrouwbaar vond ik de output van ChatGPT?

📌 Deze reflectie sluit perfect aan bij de transversale eindtermen zoals zelfregulatie, kritisch denken en digitale geletterdheid.

Wil je AI-gebruik op toetsen beperken of net integreren? Hier zijn twee opties:

📌 **AI-vrije toets**

📄 Gebruik een offline schrijfofdracht of een klasopdracht waarbij leerlingen geen toegang hebben tot AI-tools.

Bijvoorbeeld een korte schrijfofdracht met beperkte tijd, waarbij je werkt met schrijfkartjes of zinstarters.

📌 Tip: Voeg een mondelinge bespreking toe om inbreng en begrip na te gaan.

📌 **AI-inclusieve toets**

📄 Laat leerlingen een schrijfofdracht voorbereiden met ChatGPT, maar evalueer:

- hun eigen verwerking van de output
- hun kritisch denken over wat ChatGPT produceerde
- hun reflectie over het schrijfproces

Voorbeeld:

“Gebruik ChatGPT om argumenten te zoeken voor jouw betoog. Noteer wat je gevraagd hebt, wat je kreeg, en wat je gebruikt hebt. Geef aan waarom je bepaalde woorden aanpaste of verwierp.”

📌 In de praktijk: hoe pak je dit aan?

- Kies je doel: wil je vaardigheid toetsen of inzicht in het gebruik van AI?
- Wees transparant: vertel je leerlingen wanneer AI wel/niet mag.
- Combineer: klassikale schrijfofdrachten + voorbereidende AI-opdrachten
- Gebruik duidelijke criteria: leg de nadruk op plagiaat en kritische verwerking

Hoofdstuk 4: Top 10 prompts voor de les Nederlands

Slim, snel en direct bruikbaar – mét impact in de klas

 Wat is een prompt ook alweer?

Een prompt is wat je aan ChatGPT geeft als opdracht of vraag. De kwaliteit van je prompt bepaalt de kwaliteit van de output.

 Hoe concreter en gericht je bent, hoe beter het resultaat.

 Gouden regel: Wees duidelijk, geef context, vermeld je doelgroep (bv. "eerste graad", "B-stroom")

 De Top 10: Prompts die werken

1. Creatief schrijven

Prompt:

"Verzin een kort verhaal van 150 woorden waarin een leerling op school een vreemd voorwerp vindt. Richt je op 12- tot 14-jarigen."

 Gebruik voor instapmoment of schrijfsinspiratie.

2. Samenvatting maken van een tekst

Prompt:

"Vat deze tekst samen in vijf zinnen, op een manier die begrijpelijk is voor leerlingen van 1B. Gebruik eenvoudige taal."

 Ideaal voor taaltzakkere leerlingen of na een klassikale leestekst.

3. Analyseren van teksten

Prompt:

"Analyseer volgend verhaal: [plak verhaal]. Geef uitleg over het thema en hoe de hoofdpersoon verandert. Leg uit alsof je een leerkracht Nederlands bent in de eerste graad."

 Ideaal als hulp tijdens het studeren: ChatGPT neemt even de rol van de leerkracht over en legt complexe zaken helder uit.

4. Oefenen op spreekvaardigheid

Prompt:

"Doe alsof je een leerling bent die zich voorbereidt op een spreekbeurt over pesten. Schrijf een korte inleiding en een afsluiting."

 Laat leerlingen nadien hun eigen inleiding maken, of vergelijk stijlen.

5. Toetsvragen genereren

Prompt:

"Genereer vijf open vragen en twee gesloten vragen bij deze tekst: [plak tekst]. De vragen moeten het intensief lezen toetsen en geschikt zijn voor leerlingen van de eerste graad secundair onderwijs. Voeg per vraag een modelantwoord toe."

 Tijds winst voor de leerkracht – check altijd de output!

6. Brainstorm voor schrijfp opdrachten

Prompt:

"Ik wil een betoog schrijven waarom sociale media slecht of goed zijn voor jongeren. Geef me drie argumenten voor en drie tegen."

 Laat leerlingen argumenten aanvullen, kiezen of bekritisieren.

Hoofdstuk 4: Top 10 prompts voor de les Nederlands

Slim, snel en direct bruikbaar – mét impact in de klas

7. Structuur aanbrengen in een tekst

Prompt:

"Zet deze zinnen in een logische volgorde zodat ze een samenhangende tekst vormen.

Voeg verbindingswoorden toe."

 Gebruik bij het herschrijven een tekst van een leerling.

8. Feedback geven op een tekst

Prompt:

"Geef duidelijke, positieve en verbetergerichte feedback op deze tekst van een leerling (eerste graad): [plak tekst]. Let op opbouw, spelling en creativiteit."

 Laat leerlingen evalueren of ze het eens zijn met de feedback.

9. Poëzie creëren

Prompt:

"Schrijf een kort gedicht van vier regels over vriendschap, met een duidelijke rijm. Richt je tot jongeren van 12 tot 14 jaar."

 Startpunt voor een poëzieworkshop – laat leerlingen herschrijven of voortbouwen.

10. Evaluatiecriteria opstellen

Prompt:

"Maak een eenvoudige rubriek om schrijfp opdrachten in de eerste graad te evalueren, met drie niveaus: onvoldoende, voldoende, goed. Let op opbouw, taalgebruik en originaliteit."

 Gebruik als basis voor peer feedback of zelfevaluatie.

 Tips voor het werken met prompts

- Altijd aanpassen aan je klascontext (taalniveau, onderwerp, doel)
- Werk met leerlingen aan het opstellen van prompts = actief leren
- Laat leerlingen eerst zelf iets maken, dan pas ChatGPT gebruiken ter aanvulling of vergelijking
- Stimuleer meta-cognitie: "Wat heb ik ChatGPT gevraagd? Wat deed het goed? Wat niet?"

BONUS: Prompt-sjabloon voor leerlingen

Laat leerlingen hun eigen prompts bouwen met dit invulveld:

"Doe alsof je een [rol – bv. leerkracht Nederlands] bent en help mij met [taak – bv. een kort verhaal schrijven] voor [doelgroep – bv. 13-jarige leerlingen]. Hou rekening met [vereisten – bv. duidelijke structuur en creativiteit]."

Hoofdstuk 5: Link met de eindtermen en sleutelcompetenties

ChatGPT inzetten mét visie, binnen een degelijk onderwijsbeleid

Waarom deze koppeling?

Elke leerkracht werkt binnen het kader van de onderwijsdoelen. Door ChatGPT slim en kritisch in te zetten, kom je automatisch in aanraking met meerdere sleutelcompetenties en eindtermen – niet alleen voor Nederlands, maar ook vakoverschrijdend.

Je versterkt niet alleen taalvaardigheid, maar ook mediawijsheid, reflectie, burgerschap en digitale competenties.

1. Nederlands (sleutelcompetentie)

Eindtermen die je rechtstreeks raakt:

- De leerling formuleert eigen meningen en argumenten in diverse contexten (bv. betoog met/zonder AI).
- De leerling verwerkt informatie uit verschillende bronnen (bv. AI-output vergelijken met eigen kennis).
- De leerling hanteert gepaste taalregisters en herkent de tekststructuur (bv. herschrijven met feedback van ChatGPT).
- De leerling reflecteert op taalgebruik (bv. taalcorrectheid van AI).

2. Digitale competenties

- De leerling begrijpt hoe digitale tools (zoals AI) werken.
- De leerling kan digitale tools functioneel inzetten, bv. om te brainstormen, herschrijven of oefenen.
- De leerling evalueert de betrouwbaarheid en relevantie van digitale informatie (bv. is de output van ChatGPT correct, gepast, bruikbaar?).
- De leerling past de basisprincipes van auteursrecht en privacy toe (bv. bij het citeren of vermelden van AI-gebruik).

3. Leercompetenties

- De leerling plant zijn eigen leerproces en kiest geschikte leerstrategieën (bv. prompts opstellen, reflecteren op eigen werk).
- De leerling neemt verantwoordelijkheid voor zijn leren, ook bij het gebruik van technologie.
- De leerling reflecteert op zijn prestaties, met of zonder AI-hulp.

4. Zelfbewustzijn & kritisch denken

- De leerling herkent zijn sterktes en zwaktes (bv. "Wat kan ik zelf? Waar helpt AI me bij?").
- De leerling durft eigen keuzes te maken en te motiveren.
- De leerling staat stil bij zijn leerproces en maakt onderbouwde beslissingen (bv. wanneer gebruik ik AI wel/niet?).

5. Burgerschap & ethiek

- De leerling gaat verantwoordelijk om met technologie.
- De leerling kan het verschil uitleggen tussen eigen werk en AI-gegenereerd werk.
- De leerling beseft dat technologie nooit neutraal is – AI bevat vooroordelen, fouten of culturele gevoeligheden.
- De leerling handelt volgens principes van eerlijk werk (geen plagiaat, bronnen vermelden...).

Hoofdstuk 5: Link met de eindtermen en sleutelcompetenties

ChatGPT inzetten mét visie, binnen een degelijk onderwijsbeleid

6. Sociaal-relatieve competenties

Door ChatGPT in duo's of groepjes te gebruiken (bv. bij brainstormen of tekstanalyse), leren leerlingen:

- samenwerken, overleggen over inhoud en strategie,
- luisteren naar elkaars keuzes en motieven, en
- respectvol feedback geven en ontvangen, ook over AI-gebruik.

7. Cultureel bewustzijn & expressie

Wanneer je ChatGPT inzet bij poëzie, verhalen of literaire analyse:

- vergelijk je stijlen (mens vs. machine).
- ga in gesprek over creativiteit.
- sta stil bij culturele referenties of beeldspraak in de gegenereerde teksten.

Dit nodigt uit tot diepere reflectie over literatuur, taal en identiteit.

✳ Samengevat: ChatGPT als didactische hefboom

Door bewust met ChatGPT te werken, stimuleer je:

- taalvaardigheid én technologievaardigheid
- creativiteit én kritisch denken
- zelfstandigheid én samenwerking

En dat allemaal in lijn met de eindtermen van de eerste graad. De sleutelcompetenties worden dus niet 'extra werk', maar het natuurlijke gevolg van goed ontworpen lessen.

Hoofdstuk 6: Eén les, twee manieren

Met én zonder ChatGPT – flexibel én futureproof

 Waarom dit hoofdstuk?

Niet elke klas heeft (altijd) internet of toestellen. Of misschien wil je net bewust een les zonder AI geven, om focus op autonomie te stimuleren. Daarom werk je als moderne leerkracht met een plan A (met AI) en een plan B (zonder AI), maar met dezelfde leerdoelen.

 Thema: Argumenteren in een betoog (eerste graad A- & B-stroom)

Lesdoelen:

- De leerling kan argumenten herkennen en formuleren.
- De leerling reflecteert op de betrouwbaarheid van informatiebronnen.
- Link met eindtermen: Nederlands (begrijpend lezen, schrijven), leercompetenties, digitale geletterdheid, kritisch denken.

 LES MET ChatGPT (50 min)

In de computerklas of via laptops/tablets

 Stap 1 – Intro (5 min)

Wat is een betoog? Wat zijn goede en minder goede argumenten?

 Klassikaal voorbeeld:

"Ik vind dat alle lessen later moeten beginnen. Waarom? Omdat ik dan langer kan slapen."

→ Is dit een sterk argument? Waarom wel/niet?

 Stap 2 – Prompt opbouwen (15 min)

De leerlingen bouwen in duo's een prompt op aan de hand van een kader:

"Schrijf een betoog waarin je stelt dat [eigen stelling]

Geef drie duidelijke argumenten en een korte conclusie."

Bijvoorbeeld:

"Schrijf een betoog waarin je stelt dat smartphones verboden moeten worden op school. Geef drie duidelijke argumenten en een korte conclusie."

 B-stroom? Gebruik voorbeeldstellingen of laat hen kiezen uit drie opties.

(Deze kan je ook aan ChatGPT vragen.)

 A-stroom? Laat leerlingen zelf een stelling formuleren.

 Stap 3 – Output verbeteren (15 min)

Leerlingen bekijken samen met jou of met een klasgenoot:

- Zijn de argumenten logisch?
- Is de opbouw duidelijk?
- Zou jij overtuigd zijn?

 Kijkvragen op het bord:

- Wat zou jij zelf toevoegen of weglaten?
- Wat vind je goed aan deze tekst? Wat niet?

 Stap 4 – Reflectie (5 min)

Laat leerlingen de prompt en tekst inleveren + kort reflectieblad invullen:

- Welke input heb ik zelf gegeven?
- Wat heb ik aangepast?
- Wat neem ik mee naar mijn volgende schrijfp opdracht?

Hoofdstuk 6: Eén les, twee manieren

Met én zonder ChatGPT – flexibel én futureproof

🔊 LES ZONDER ChatGPT (50 min)

In het geval dat er geen internetverbinding is – of als je AI-loos wilt werken

● Stap 1 – Intro (5 min)

Zelfde als bij AI-les – bespreek een voorbeeldbetoog.

Gebruik een fragment uit een handboek, schrijf er zelf één of vraag het aan ChatGPT.

● Stap 2 – Argumentenkaartjes (15 min)

Geef duo's kaartjes met stellingen + losse kaartjes met zwakke of sterke argumenten.

Laat hen koppels vormen of zelf betere argumenten verzinnen.

🔴 B-stroom: geef duidelijke kaartjes met pictogrammen

🔴 A-stroom: laat hen de kaartjes rangschikken van sterk naar zwak

● Stap 3 – Zelf een betoog schrijven (20 min)

Leerlingen schrijven individueel of per duo een kort betoog (zes – acht zinnen). Gebruik een schrijfkader (met structuur: Inleiding – drie argumenten – conclusie).

📖 Extra hulpmiddel:

Gebruik een schrijfkader met signaalwoorden (bv. "Ten eerste", "Een belangrijk argument is", "Daarom vind ik dat...").

● Stap 4 – Uitwisselen & bespreken (10 min)

Laat leerlingen elkaars tekst lezen en feedback geven aan de hand van enkele simpele vragen:

- Is de structuur duidelijk?
- Zit er logica in?
- Is de stelling goed verdedigd?

🔴 Tip voor jou als leerkracht

Of je nu mét of zonder AI werkt:

🔊 Het gaat erom dat leerlingen leren nadenken, structureren en evalueren.

🔴 Je kan deze twee lesvormen ook combineren:

Dag 1 = werken zonder AI →

Dag 2 = zelfde opdracht mét AI →

🔴 laat hen vergelijken en reflecteren.

Lesfiche – Een betoog schrijven over smartphonegebruik op school

Vakgebied: Nederlands – eerste graad secundair onderwijs (A- of B-stroom, of beide)

Duur: 50 minuten (pas aan volgens je lestijden of maak er een tweedelige les van)

Doelgroep: Bijvoorbeeld 1A – sterke lezers of 1B – taalachterblijvers (gebruik visuele ondersteuning)

Lesdoelen:

- Ik kan een eenvoudige betoogtekst schrijven met een duidelijke mening.
- Ik gebruik verbindingswoorden en argumenten.
- Ik reflecteer op mijn schrijfproces en op de hulp van AI.

Gekoppelde eindtermen:

- Nederlands ET 2.2 (argumenteren)
- Digitale competenties (AI als hulpmiddel inzetten)
- Leercompetenties (reflecteren op eigen werk)

Benodigdheden:

- laptop/tablet met internet
- Of: pen, papier en schrijfkaders (bij offline versie)
- ChatGPT (gratis versie volstaat)
- Eventueel: projector/smartboard

Lesverloop:

1. Instap (5-10 min)

Introductie of motiverende prikkel

Bijv. Klassikale discussie: "Moeten gsm's verboden worden op school?"

2. Instructie (5-10 min)

Uitleg over een betoog: structuur, mening, argumenten.

Werk met een voorbeeldtekst.

3. Verwerking (25 min)

Keuze 1 – Met ChatGPT:

- Leerlingen bouwen een prompt:
- "Schrijf een betoog voor/tegen gsm's op school, met drie argumenten."
- Leerlingen analyseren de gegenereerde tekst en bewerken die.

Keuze 2 – Zonder ChatGPT:

- Leerlingen schrijven zelf een betoog met behulp van een schrijfkader.
- Gebruik zinstarters en een vaste structuur.

4. Reflectie (10 min)

Laat leerlingen invullen:

- Wat deed ik zelf? Wat hielp ChatGPT?
- Zou ik dit anders aanpakken volgende keer?

Lesfiche – Een betoog schrijven over smartphonegebruik op school

Evaluatie: Formatief: via feedback (peer of leerkracht) + reflectieformulier

Bijv. eenvoudige evaluatiechecklist:

- Is er een duidelijke mening?
- Zijn er minstens drie argumenten?
- Klopt de opbouw (inleiding – midden – slot)?
- Wordt ChatGPT verantwoord gebruikt (indien van toepassing)?

Differentiatie:

- Voor B-stroom: gebruik visuele schrijfkaders / werk met duo's
- Voor sterke leerlingen: laat ze een tegenargument verwerken
- Optioneel: laat leerlingen elkaar feedback geven via een rubriek die je door ChatGPT laat maken

Reflectievragen voor de leerling (individueel of klassikaal):

- Wat heb ik geleerd tijdens deze opdracht?
- Hoe heeft ChatGPT mij geholpen (of niet)?
- Zou ik dit de volgende keer anders doen?

Tips voor de leerkracht:

- Geef zelf een voorbeeldprompt
- Laat leerlingen hun prompt + output mee indienen
- Bespreek wat goede vs. slechte argumenten zijn

Lesfiche – "Voel wat je schrijft" – een les over poëzie en emoties

Vakgebied: Nederlands – eerste graad A- en B-stroom

Duur: 50 minuten (uitbreiding naar twee lesuren mogelijk)

Doelgroep:

- 1A: zelfstandig werken, creatieve verwerking
- 1B: sterke visuele ondersteuning en mondelinge instructie

Lesdoelen:

- Ik kan een eenvoudig gedicht schrijven over een gevoel of een gebeurtenis.
- Ik kan ChatGPT gebruiken als inspiratiebron, maar schrijf mijn eigen werk.
- Ik reflecteer op het verschil tussen AI-poëzie en mijn eigen stem.

Gekoppelde eindtermen:

- Nederlands ET 2.6 (creatief schrijven)
- Digitale competenties (AI als hulpmiddel gebruiken)
- Zelfbewustzijn (eigen werk vs. gegenereerd werk herkennen)
- Cultureel bewustzijn (vorm en expressie)

Benodigdheden:

- laptop/tablet (voor ChatGPT)
- Of: schrijfkaders, zinstarters, papier
- Beamer/bord voor klassikale bespreking
- Eenvoudige voorbeeldgedichten (bijv. van Toon Tellegen of leerlingen uit vorige jaren)

Lesverloop:

1. Instap (5 min)

Lees samen een eenvoudig, beeldend gedicht voor.

Vragen aan de klas:

- Wat voel je bij dit gedicht?
- Wat maakt het mooi of sterk?

2. Instructie (10 min)

Bespreek: Wat is poëzie?

Licht toe dat leerlingen een gedicht over een gevoel of een ervaring gaan schrijven.

3. Verwerking (25 min)

Met ChatGPT (A-stroom of digitaal beschikbaar):

- Prompt:

"Schrijf een kort gedicht over verdriet. Gebruik eenvoudige woorden. Geen rijm nodig."

- Leerlingen vergelijken deze versie met hun eigen gevoelens.
- Daarna schrijven ze hun eigen versie.

Zonder ChatGPT (B-stroom of bewust offline):

- Gebruik een schrijfkader:
 - "Als ik [gevoel], dan..."
 - "Mijn hoofd is als..."
 - "Ik voel mij zoals een ..."
- Leerlingen kiezen een emotiekaart (boos, blij, verdrietig, bang).
- Ze maken een gedicht van drie à vijf regels.

Lesfiche - "Voel wat je schrijft" – een les over poëzie en emoties

4. Reflectie (10 min)

Klassikale bespreking of reflectieblaadje:

- Wat vond je van je gedicht?
- Waarin lijkt het op dat van ChatGPT? Waarin verschilt het?
- Wat maakt een tekst 'persoonlijk'?

Laat wie wil zijn of haar gedicht voordragen.

Evaluatie: Formatief (geen punten) – nadruk op:

- originaliteit
- beeldend taalgebruik
- inzet en reflectie

👉 Voor A-stroom: Laat leerlingen ook feedback geven op elkaars werk.

👉 Voor B-stroom: Focus op emotieherkenning en eenvoudige zinsbouw.

Differentiatie:

- Voor taalzwakke leerlingen: zinsbouwkaartjes met visuele ondersteuning.
- Voor taalsterke leerlingen: laat hen twee gedichten schrijven (één persoonlijk, één 'zoals AI').
- Laat sterke leerlingen met metaforen of rijm experimenteren.

Reflectievragen voor leerlingen:

- Hoe voelde het om over jezelf te schrijven?
- Waarin was jouw tekst anders dan die van ChatGPT?
- Wat maakt een gedicht 'van jou'?

Tips voor de leerkracht:

- Kies vooraf welke emoties je aanbiedt (drie à vier is genoeg).
- Werk met sfeer: rustige muziek, lampjes, zachte toon.
- Gebruik Canva of Padlet om een gedichtenmuur te maken!

Slotwoord

Deze handleiding is ontstaan vanuit een combinatie van nieuwsgierigheid, verwondering en een stevige portie leerkrachtpassie. Want hoewel technologie zoals ChatGPT razendsnel evolueert, blijft goed onderwijs altijd draaien om mensen: leerlingen die willen groeien en leerkrachten die hen daarin begeleiden.

Hopelijk heb je in deze bundel niet alleen praktische tips gevonden, maar ook vertrouwen:

- Vertrouwen dat je AI kan inzetten zonder je didactisch kompas te verliezen.
- Vertrouwen dat jouw leerlingen meer kunnen dan je soms denkt, zeker als ze kritisch leren kijken.
- Vertrouwen dat jij als leerkracht het verschil blijft maken – met of zonder technologie.

Ik wil deze bundel dan ook opdragen aan alle leerkrachten die met open blik, kritische geest en warme betrokkenheid lesgeven in deze digitale tijden.

Met bijzondere dank aan:

- Ilse Cornelis en Joke Simons, voor de begeleiding, feedback en aanmoediging tijdens dit traject.
- De mentoren en collega's op stage, voor het delen van hun ervaring en inspiratie.
- De leerlingen, die me elke les opnieuw tonen waarom onderwijs ertoe doet.
- En natuurlijk: aan jou, lezer – bedankt dat je dit werk hebt vastgenomen, doorgenomen of in de klas zal toepassen!

**Blijf leren, blijf vragen stellen, blijf nieuwsgierig.
En bovenal: blijf lesgeven met je hart.**

Bronnen

Basten, J. (2023). *Handboek ChatGPT in het onderwijs*. Uitgeverij VanDorp Educatief.

Buijsman, S. (2020). *AI – Alsmaar intelligenter*. De Bezige Bij.

Casteleyn, B. (2024). *In gesprek met ChatGPT*. Borgerhoff & Lambergts.

Cornelis, I. & Kelly, N. (2024). *Nederlands Vandaag: Het schoolvak Nederlands in de actualiteit* [Cursus]. Mechelen: Thomas More, Bachelor leerkracht secundair onderwijs.

Onderwijsdoelen. (z.d.). Resultaten voor eerste graad secundair onderwijs – eindtermen en basisgeletterdheid. Geraadpleegd op 7 april 2025 via onderwijsdoelen.be

OpenAI. (z.d.). Afbeelding gegenereerd door ChatGPT [Afbeelding]. OpenAI ChatGPT. chatgpt.com

Rykaert, K. (2023). *ChatGPT, schrijf mijn eindwerk!* Fons, 8(2). Geraadpleegd op 12 januari 2025 via https://tijdschriftfons.be/wp-content/uploads/2023/06/fons_8_2_rykaert.pdf

Scheire, L. (2023). *A.I. Artificiële intelligentie*. Borgerhoff & Lambergts.

Schlepers, M., Willems, K., Verhelst, L., Versteden, P., Delarue, S., Rijckaert, H., Axters, B., Bollaert, T., Ghesquière, L., & Van Nieuwenhove, M. (2022). *Voluit taal: Didactiek Nederlands voor de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs*. OWL Press.

Wulgaert, R. (2024). *AI in de klas. Praktische gids voor onderwijsprofessionals*. Borgerhoff & Lambergts.

II. Feedbackformulier

Feedbackformulier Bachelorproef - Handleiding ChatGPT in de les Nederlands

Beste collega Voor mijn bachelorproef ontwikkelde ik een handleiding rond het gebruik van ChatGPT in de lessen Nederlands. Met dit formulier wil ik peilen naar jouw mening en ervaring, zodat ik de handleiding verder kan verbeteren en afstemmen op de praktijk. Je feedback is voor mij erg waardevol, ongeacht of je zelf al ervaring hebt met AI-tools zoals ChatGPT. Daarom pols ik ook kort naar je eigen gebruik van deze toepassingen in de klascontext. Het invullen van dit formulier duurt ongeveer 5 à 10 minuten. Alvast heel erg bedankt voor je tijd en hulp!

1. In welk jaar of onderwijstype geef jij Nederlands?

- ☐ eerste graad A-stroom
- ☐ eerste graad B-stroom
- ☐ OKAN
- ☐ Andere

2. Wat is jouw geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw
- ☐ non-binair
- ☐ Ik verkies niet te antwoorden.

3. Ik heb ... aantal jaren leservaring als leerkracht Nederlands.

- ☐ 0-2 jaar
- ☐ 3-5 jaar
- ☐ 6-10 jaar
- ☐ Meer dan 10 jaar

4. Ik heb ... ervaring met AI in het onderwijs.

- ☐ geen
- ☐ beetje
- ☐ redelijk
- ☐ veel

5. Heb je al navorming(en) gevolgd over AI in het onderwijs?

- ☐ nee
- ☐ ja, 1 navorming
- ☐ ja, meerdere navormingen

6. Ik gebruik zelf ChatGPT voor mijn lessen Nederlands, bij mijn voorbereiding:

- ☐ nooit
- ☐ af en toe
- ☐ regelmatig
- ☐ vaak
- ☐ (bijna) altijd

7. Ik gebruik zelf ChatGPT voor mijn lessen Nederlands, in de klas:

- ☐ nooit
- ☐ af en toe
- ☐ regelmatig
- ☐ vaak
- ☐ (bijna) altijd

8. Ik gebruik zelf ChatGPT voor mijn lessen Nederlands, bij het maken van toets- en/of examenvragen:

- ☐ nooit
- ☐ af en toe
- ☐ regelmatig
- ☐ vaak
- ☐ (bijna) altijd

9. Ik gebruik zelf ChatGPT voor mijn lessen Nederlands, bij het verbeteren van opdrachten:

- ☐ nooit
- ☐ af en toe
- ☐ regelmatig
- ☐ vaak
- ☐ (bijna) altijd

10. Ik laat/leer mijn leerlingen werken met ChatGPT tijdens de lessen Nederlands:

- ☐ nooit
- ☐ af en toe
- ☐ regelmatig
- ☐ vaak
- ☐ (bijna) altijd

11. Bij volgende onderwerpen laat/leer ik mijn leerlingen werken met ChatGPT tijdens de lessen Nederlands:

- ☐ creatief schrijven
- ☐ samenvattingen maken
- ☐ taalfouten verbeteren
- ☐ informatie opzoeken
- ☐ Andere

12. Ik werk zelf met Microsoft Copilot:

- ☐ Ik ken Microsoft Copilot niet.
- ☐ Ik gebruik Microsoft Copilot nooit.
- ☐ Ik gebruik Microsoft Copilot af en toe.
- ☐ Ik gebruik Microsoft Copilot regelmatig.
- ☐ Ik gebruik Microsoft Copilot vaak.
- ☐ Ik gebruik Microsoft Copilot (bijna) dagelijks.

13. In welke mate vind je de uitleg begrijpelijk (taalgebruik)?

14. Hoe beoordeel je de leesbaarheid en vormgeving van de handleiding (lay-out, structuur, overzichtelijkheid)?

15. Welke 2 hoofdstukken vond je het sterkst?

Selecteer 2 opties.

- ☐ 1. ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands
- ☐ 2. Leerlingen & ChatGPT
- ☐ 3. Evaluatie en toetsing met ChatGPT
- ☐ 4. Top 10 prompts voor de les Nederlands
- ☐ 5. Link met de eindtermen en sleutelcompetenties
- ☐ 6. Eén les, twee manieren
- ☐ 7. ChatGPT en poëzie
- ☐ 8. Lesfiches

16. Bij welke 2 hoofdstukken zie je nog mogelijkheden tot verbetering?

Selecteer 2 opties.

- ☐ 1. ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands
- ☐ 2. Leerlingen & ChatGPT
- ☐ 3. Evaluatie en toetsing met ChatGPT
- ☐ 4. Top 10 prompts voor de les Nederlands
- ☐ 5. Link met de eindtermen en sleutelcompetenties
- ☐ 6. Eén les, twee manieren
- ☐ 7. ChatGPT en poëzie
- ☐ 8. Lesfiches

17. Wat ontbreekt er nog in deze handleiding volgens jou?

18. Zou je de handleiding zelf gebruiken?

- ☐ ja
- ☐ nee

19. Waarom zou je de handleiding (niet) gebruiken?

20. Zou je de handleiding aanbevelen aan collega's?

- ☐ ja
- ☐ nee

21. Waarom zou je de handleiding (niet) aanbevelen aan collega's?

22. Welke opdrachten en voorbeelden vind je bruikbaar in een les Nederlands?

23. Van welk hoofdstuk heb je zelf het meest geleerd?

- ☐ 1. ChatGPT inzetten als leerkracht Nederlands
- ☐ 2. Leerlingen & ChatGPT
- ☐ 3. Evaluatie en toetsing met ChatGPT
- ☐ 4. Top 10 prompts voor de les Nederlands
- ☐ 5. Link met de eindtermen en sleutelcompetenties
- ☐ 6. Eén les, twee manieren
- ☐ 7. ChatGPT en poëzie
- ☐ 8. Lesfiches